

UCHWAŁA Nr XIV/75/08
Rady Gminy Tuczna
z dnia 30 czerwca 2008 roku

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Tuczna na lata 2008 - 2015

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.), Rada Gminy Tuczna uchwala,

co następuje:

§1

Przyjmuje się "Strategię Rozwoju Gminy Tuczna na lata 2008 - 2015 roku" stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§3

Traci moc uchwała Nr XVIII/147/01 Rady Gminy Tuczna z dnia 24 kwietnia 2001 r. w sprawie przyjęcia strategii rozwoju Gminy Tuczna do 2010 roku zmieniona uchwałą Nr X/71/03 Rady Gminy Tuczna z dnia 30 grudnia 2003 r.

§4

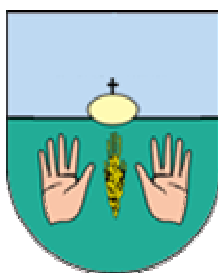
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący Rady

Kazimierz Harasimuk

Załącznik do uchwały Nr XIV/75/08
Rady Gminy Tuczna z dnia 30 czerwca 2008 roku

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TUCZNA NA LATA 2008-2015

**Euro
Compass**
Biuro Doradztwa Europejskiego

TUCZNA 2008

SPIS TREŚCI

Spis treści	2
1. Wstęp	4

2.	Diagnoza stanu wyjściowego	6
2.1.	Analiza uwarunkowań zewnętrznych rozwoju gminy	7
2.2.	Analiza uwarunkowań wewnętrznych gminy	10
2.2.1.	ogólne informacje o gminie	10
2.2.2.	Przestrzeń i środowisko	11
	Układ osadniczy	11
	Walory przyrodnicze	12
	Walory kulturowe	12
2.2.3.	Społeczeństwo.....	13
	Demografia	13
	Wiek i struktura wykształcenia mieszkańców	15
	Gospodarstwa domowe oraz źródła ich utrzymania.....	16
	Warunki mieszkaniowe	17
	Lokalny rynek pracy.....	18
	Poziom bezrobocia i jego struktura.....	20
2.2.4.	Gospodarka	20
	Sektor rolniczy	20
	Sektor pozarolniczy	24
	Rozwój sektora turystyki.....	26
2.2.5.	Infrastruktura techniczna.....	27
	Infrastruktura transportowa i komunikacyjna	27
	Gospodarka wodno-ściekowa.....	28
	Gospodarka odpadami komunalnymi	29
	Infrastruktura elektroenergetyczna i gazowa	30
	Infrastruktura telekomunikacyjna	30
2.2.6.	Infrastruktura społeczna	31
	Infrastruktura edukacyjna.....	31

Infrastruktura sportowa	32
Infrastruktura kultury	32
Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej	33
2.2.7. Jakość rządzenia w gminie	34
Analiza zdolności inwestycyjnej gminy	34
Jakość kapitału społecznego gminy	36
Praktyka planowania strategicznego i promowania gminy	37
2.3. Analiza SWOT	38
3. Wizja strategicznego rozwoju gminy	39
Przyjęta logika strategicznych działań	39
Pożądany stan rozwoju gminy	41
4. Misja oraz cele strategii	42
Misja strategii	42
Cele strategii	42
Główne kierunki działań w ramach celów operacyjnych	44
5. System wdrażania i finansowania strategii	53
Główne instytucje i podmioty zaangażowane we wdrażanie strategii	53
Środki niezbędne na realizację strategii	54
Źródła finansowania strategii	55
6. System monitorowania i oceny realizacji strategii	57
Załącznik 1. Podsumowanie rezultatów procesu konsultacji społecznych	58
Załącznik 2: Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2008-2010	62

1. WSTĘP

Strategia rozwoju gminy jest kluczowym elementem planowania rozwoju lokalnego. Jest to dokument, którego celem jest wskazanie wizji oraz strategicznych kierunków rozwoju gminy. Strategia jest podstawowym instrumentem długofalowego

zarządzania gminą. Pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości w poczynaniach władz gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Strategia umożliwia również efektywne gospodarowanie własnymi, zwykle ograniczonymi zasobami gminy, takimi jak: środowisko przyrodnicze, zasoby ludzkie, infrastruktura czy też środki finansowe.

Dobrze zorganizowany proces opracowania strategii umożliwia zaangażowanie władz lokalnych oraz mieszkańców w planowanie swojej przyszłości. Uwzględnienie zgłaszanych opinii i pomysłów pozwala na wypracowanie strategii, z którą będzie się identyfikowała w dużym stopniu społeczność lokalna. Utożsamianie się władz i mieszkańców gminy z opracowaną strategią stanowi niezbędny warunek jej skutecznej realizacji.

Konieczność posiadania aktualnej strategii rozwoju gminy podyktowana jest nie tylko względami praktycznymi „dobrego rządzenia”, ale również wynika z uregulowań prawnych, zawartych między innymi w ustawie o samorządzie gminnym czy też ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, w której strategię gmin i powiatów zostały zaliczone – obok strategii rozwoju kraju, strategii sektorowych oraz strategii wojewódzkich – do kluczowych dokumentów planistycznych, na podstawie, których powinna być prowadzona polityka rozwoju kraju¹. Strategia rozwoju gminy stanowi również formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł unijnych. Na przykład jednym z warunków ubiegania się o środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-13 jest posiadanie aktualnej strategii rozwoju lokalnego wraz wynikającym z niej wieloletnim planem inwestycyjnym².

Założono, że zaktualizowana strategia będzie dokumentem średniookresowym, a okres jej realizacji przypadnie na lata 2008-2015. Przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie strategii do wymogów wynikających z obowiązującej perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2007-2013. Z uwagi na dość długi okres obowiązywania strategii, przyjęto, że musi to być dokument uniwersalny, koncentrujący się na rozwiązaniu najważniejszych problemów rozwojowych gminy i jej mieszkańców.

Znowelizowana strategia składa się z trzech zasadniczych części:

- diagnozy strategicznej, w której poddano analizie główne obszary rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, z uwzględnieniem uwarunkowań wewnętrznych (tj. słabych i mocnych stron gminy) oraz zewnętrznych (tj. możliwych szans i zagrożeń rozwoju gminy)
- wizji strategicznej oraz głównych kierunków rozwoju gminy, uwzględniających specyfikę gminy i zewnętrzne warunki jej funkcjonowania

¹ Art. 9 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz. U. Nr 227, poz. 1658

² Vademecum opracowania strategii rozwoju lokalnego, przyjęte przez Zarząd Województwa Lubelskiego w dniu 1 sierpnia 2007.

- systemu realizacyjnego strategii, w tym ram finansowych oraz wykazu projektów kluczowych ujętych w formie załącznika jako wieloletni plan inwestycyjny (WPI).

Przy opracowaniu niniejszej strategii przyjęto model ekspercko-partycypacyjny, polegający na możliwie szerokim udziale władz i społeczności lokalnej w pracach nad strategią, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za zorganizowanie procesu konsultacji społecznych oraz przygotowanie końcowej wersji dokumentu.

Prace nad aktualizacją strategii trwały nieco ponad trzy miesiące i obejmowały następujące etapy:

- analiza obowiązujących w gminie dokumentów o charakterze strategicznym, w tym strategii rozwoju gminy Tuczna przyjętej w 2001 roku (zaktualizowanej w 2003 roku),
- przygotowanie diagnozy stanu wyjściowego, czyli opisu sytuacji społeczno-gospodarczej gminy wraz z elementami analizy strategicznej,
- konsultacje społeczne, służące między innymi weryfikacji analizy strategicznej oraz wypracowaniu wizji rozwoju gminy i jej głównych kierunków rozwoju,
- identyfikacja kluczowych zadań i projektów przyczyniających się do realizacji strategii,
- przygotowanie ostatecznej wersji strategii oraz jej zatwierdzenie przez Radę Gminy.

W trakcie prac nad aktualizacją strategii wzięto pod uwagę poprzednią wersję strategii z 2001 roku, wychodząc z założenia, że dokument ten i stopień jego realizacji powinien stanowić punkt wyjścia do dalszych prac analitycznych. Ponadto, niniejszy dokument bazuje na innych dokumentach planistycznych, które z mocy prawa zostały opracowane na przestrzeni ostatnich sześciu lat. Chodzi tu głównie o dokumenty związane z ochroną środowiska (Program ochrony środowiska, Plan gospodarki odpadami, Koncepcja gospodarki ściekowej) lub polityką społeczną (np. Strategia rozwiązywania problemów społecznych).

Ważnym źródłem informacji były również dane statystyczne, uzyskane głównie z Banku Danych Regionalnych oraz wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2002. Przy opracowaniu części diagnostycznej wykorzystano również wyniki badań ankietowych, przeprowadzonych w trakcie organizowania spotkań konsultacyjnych.

2. DIAGNOZA STANU WYJŚCIOWEGO

Zaprezentowana poniżej diagnoza stanu wyjściowego obejmuje szczegółową analizę uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju gminy. Do czynników

zewnętrznych mogących w istotny sposób wpłynąć na rozwój gminy zaliczono postępujące procesy integracyjne i globalizacyjne w Europie, stosowanie polityk wspólnotowych (w tym polityki rolnej i polityki rozwoju obszarów wiejskich), a także takie zjawiska jak rozwój społeczeństwa informacyjnego, pojawianie się nowych form turystyki czy niekorzystnie kształtujące się trendy demograficzne. Natomiast oceny czynników wewnętrznych rozwoju gminy dokonano w kilku najważniejszych obszarach rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, zwracając szczególną uwagę na powiązanie analizowanych obszarów z przyjętym w strategii systemem monitorowania. Zbiorcza analiza SWOT jest podsumowaniem przeprowadzonych badań analitycznych i stanowi podstawę do sformułowania właściwej diagnozy strategicznej, która z kolei służy do określenia właściwej wizji i strategii rozwoju gminy.

2.1. ANALIZA UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH ROZWOJU GMINY

Należy przypuszczać, że rozwój gminy Tucza, podobnie jak i zdecydowanej większości gmin w Polsce, będzie mocno uzależniony od szeregu czynników zewnętrznych. Niektóre z nich będą miały pozytywny wpływ na rozwój gminy, natomiast inne mogą w sposób istotny przyczynić się do ograniczenia jej rozwoju. W niniejszej analizie ograniczono się do krótkiej charakterystyki kilku najważniejszych pozytywnych i negatywnych zjawisk, które w znaczący sposób mogą wpłynąć na dalszy rozwój gminy. Od uświadomienia sobie znaczenia tych zjawisk zależy w dużej mierze poprawność sformułowania diagnozy i strategicznej wizji rozwoju gminy.

Do głównych czynników zewnętrznych, mogących pozytywnie wpłynąć na rozwój gminy Tucza, należy z pewnością zaliczyć:

- **Postępujące procesy integracyjne w Unii Europejskiej**, dokonujące się w wymiarze przestrzennym, społecznym i gospodarczym. Z licznych analiz oceniających możliwy wpływ procesów integracyjnych na rozwój Lubelszczyzny wynika, że w dłuższej perspektywie czasu należy spodziewać się szeregu pozytywnych zjawisk związanych z modernizacją gospodarki i infrastruktury technicznej, napływem inwestycji i nowych technologii, rozwojem nowych form zatrudnienia, a także poprawą poziomu wykształcenia i jakości życia mieszkańców regionu. Należy mieć nadzieję, że również gmina Tucza będzie objęta częścią pozytywnych procesów rozwojowych zachodzących na obszarze Polski i województwa lubelskiego.
- **Transfer do regionu znacznych środków finansowych**, związanych z realizacją przez Polskę programów współfinansowanych z Unii Europejskiej. Szacuje się, że w latach 2007-2015 łączny napływ środków z UE do województwa lubelskiego może wynieść nawet 5 mld euro. Około 60% tych środków (3 mld euro) będzie pochodzić z programów realizowanych

w ramach unijnej polityki spójności, natomiast pozostała kwota (2 mld euro) będzie dostępna w ramach wdrażania w województwie lubelskim instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej (w tym tych związanych z rozwojem obszarów wiejskich i płatnościami bezpośrednimi dla rolników). Od wielkości i efektywności wykorzystania tych środków będzie między innymi w dużej mierze zależał rozwój społeczności lokalnych, w tym również gminy Tucza.

- **Rozwój społeczeństwa informacyjnego i możliwości z tym związanych.** Przewiduje się, że w ciągu najbliższych lat nastąpi szybki rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych, przyczyniający się do ich powszechnego wykorzystania przez coraz szersze kręgi społeczeństwa. Łatwy dostęp do informacji i wiedzy stanowi obecnie fundament rozwoju i może stać się ważnym czynnikiem zmierzającym do wyrównywania szans rozwojowych oraz przeciwdziałania marginalizacji terenów wiejskich i małych miasteczek Lubelszczyzny. Wraz z upowszechnianiem się infrastruktury komunikacji elektronicznej możliwy będzie stopniowy rozwój różnych form zatrudnienia oraz samokształcenia mieszkańców. Powszechny dostęp do technik informacyjnych będzie z pewnością przyczyniał się do zwiększenia atrakcyjności obszaru i ograniczania występujących w poszczególnych gminach problemów społecznych i gospodarczych, takich jak bezrobocie, ubóstwo, patologie społeczne, itd.
- **Rosnące znaczenie walorów przyrodniczych i kulturowych w rozwoju różnych form turystyki.** W ciągu najbliższych lat turystyka będzie stanowiła jedną z najszybciej rozwijających się branż zarówno w Europie jak i w Polsce³. Rynek usług turystycznych będzie w dużej mierze kształtowany przez kompleksowe produkty turystyczne, które w dużym stopniu oparte będą na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych. Biorąc pod uwagę bogate dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe Lubelszczyzny, wydaje się, że wiele gmin z regionu będzie miało duże możliwości włączenia się w ogólnokrajowy proces rozwoju i świadczenia kompleksowych usług turystycznych. Dotyczy to również gminy Tucza, która z pewnością będzie miała realne szanse na rozwój różnych form turystyki i rekreacji.

Do negatywnych czynników zewnętrznych mogących ograniczyć możliwości rozwojowe gminy Tucza należy zaliczyć:

- **Peryferyjne położenie województwa lubelskiego i jego zapóźnienia w zakresie infrastruktury drogowej.** Jest to niewątpliwie jeden z głównych czynników hamujących rozwój poszczególnych miast i gmin Lubelszczyzny.

³ Strategia rozwoju turystyki na lata 2007-2013, Warszawa, czerwiec 2005

Bez poprawy dostępności komunikacyjnej całego województwa i polepszenia infrastruktury drogowej wewnątrz regionu trudno będzie planować działania strategiczne na poziomie lokalnym w zakresie przyciągania inwestycji i rozwoju nowych usług rynkowych. Innym sposobem na ograniczenie peryferyjnego położenia regionu powinien być wszechstronny rozwój współpracy międzynarodowej województwa z Białorusią i Ukrainą, obejmujący między innymi budowę transgranicznej infrastruktury drogowej i turystycznej.

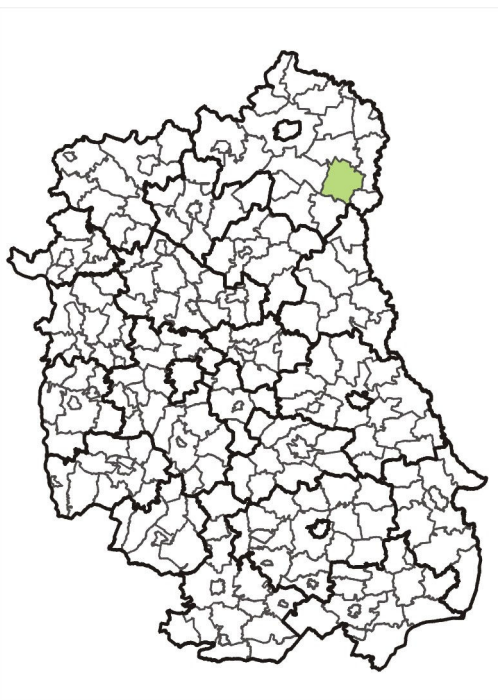
- **Wspólna polityka rolna**, która z jednej strony wymusi modernizację i efektywność polskich gospodarstw rolnych, zaś z drugiej może prowadzić do upadku znacznej części małych i nierentownych gospodarstw rolnych. Problem ten może w szczególności dotyczyć gospodarstw rolnych z województwa lubelskiego, które w większości są rozdrobnione i w dłuższej perspektywie czasu mogą nie sprostać narastającej w tym sektorze konkurencji. Biorąc pod uwagę niekorzystną strukturę zatrudnienia w rolnictwie, upadek wielu gospodarstw rolnych mógłby spowodować poważne problemy społeczne na poziomie lokalnym, ograniczając znacznie możliwości rozwojowe i inwestycyjne wielu gmin, w tym również gminy Tucznia.
- **Narastająca emigracja ludzi młodych za granicę**. Coraz szerszy dostęp do europejskiego rynku pracy, połączony z brakiem realnych możliwości zatrudnienia w miejscu zamieszkania, powoduje, że coraz więcej młodych i dobrze wykształconych ludzi decyduje się na szukanie pracy poza granicami kraju. Proces ten zaczyna już negatywnie wpływać na regionalny rynek pracy oraz sytuację gospodarczą w regionie, ograniczając szanse rozwojowe województwa i poszczególnych jednostek samorządowych. W wymiarze lokalnym, dalsze utrzymywanie się zjawisk emigracyjnych może prowadzić do wyludniania się obszarów wiejskich i zachwiania funkcjonowania podstawowych struktur społeczno-kulturowych w wielu miejscowościach wiejskich Lubelszczyzny.
- **Niedostosowanie środków unijnych do potrzeb inwestycyjnych większości samorządów lokalnych w regionie**. Ryzyko takie jest coraz bardziej realne w związku z zobowiązaniem się Polski do przeznaczenia co najmniej 60% środków z Unii Europejskiej na realizację celów tzw. Strategii Lizbońskiej, koncentrującej się przede wszystkim na rozwiązywaniu problemów ogółouropejskich, zaś w niewielkim stopniu uwzględniającej potrzeby rozwojowe wielu samorządów lokalnych. Takie podejście może doprowadzić do sytuacji, w której tylko niewielki odsetek samorządów lokalnych będzie mógł uzyskać wsparcie na modernizację swojej podstawowej infrastruktury, zaś zdecydowana większość będzie musiała rozłożyć w czasie zaplanowane inwestycje, co z pewnością ograniczy ich konkurencyjność i zdolność do inwestowania w innych obszarach rozwoju.

2.2. ANALIZA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH GMINY

Analiza uwarunkowań wewnętrznych rozwoju gminy została dokonana w sześciu podstawowych kategoriach, obejmujących takie zagadnienia jak: przestrzeń i środowisko, sfera społeczna i gospodarcza, infrastruktura techniczna i społeczna oraz zdolność instytucjonalna gminy do efektywnego rządzenia. Analizę oparto na najbardziej aktualnych danych statystycznych, starając się opisywać zachodzące trendy i zjawiska w układzie graficznym na przestrzeni ostatnich lat. Wiele zaprezentowanych danych porównano ze średnimi wartościami w województwie i kraju. Takie podejście pozwala na ukazanie pozycji konkurencyjnej gminy i jest przydatne w procesie monitorowania jej rozwoju w kolejnych latach.

2.2.1. OGÓLNE INFORMACJE O GMINIE

W 1566 roku z województwa podlaskiego wydzielono ziemię brzeską tworząc nowe województwo brzesko-litewskie. Miejscowości Tucznia i Huszcza znalazły się w granicach litewskich. Zostały one założone w XVI wieku przez Dymitra Sapiechę, na polecenie króla Zygmunta Augusta. Oba zaścianki rozwijały się bardzo szybko. Lustracja królewska z 1566 roku wykazała, że ludność Tuczniej do tego roku powiększyła się 21 razy. Ponadto dokument wymienia nazwiska mieszkańców Huszczy i Tuczniej, które wskazują, że zasiedliła te wsie przede wszystkim ludność polska.

Pod względem administracyjnym, od 1 stycznia 1999 roku gmina Tucznia należy do województwa lubelskiego i wchodzi w skład powiatu bialskiego. Gmina zajmuje obszar 170 km² (6,17% powierzchni powiatu i 0,67% powierzchni województwa). Otoczona jest gminami powiatu bialskiego oraz jedną gminą z powiatu włodawskiego.

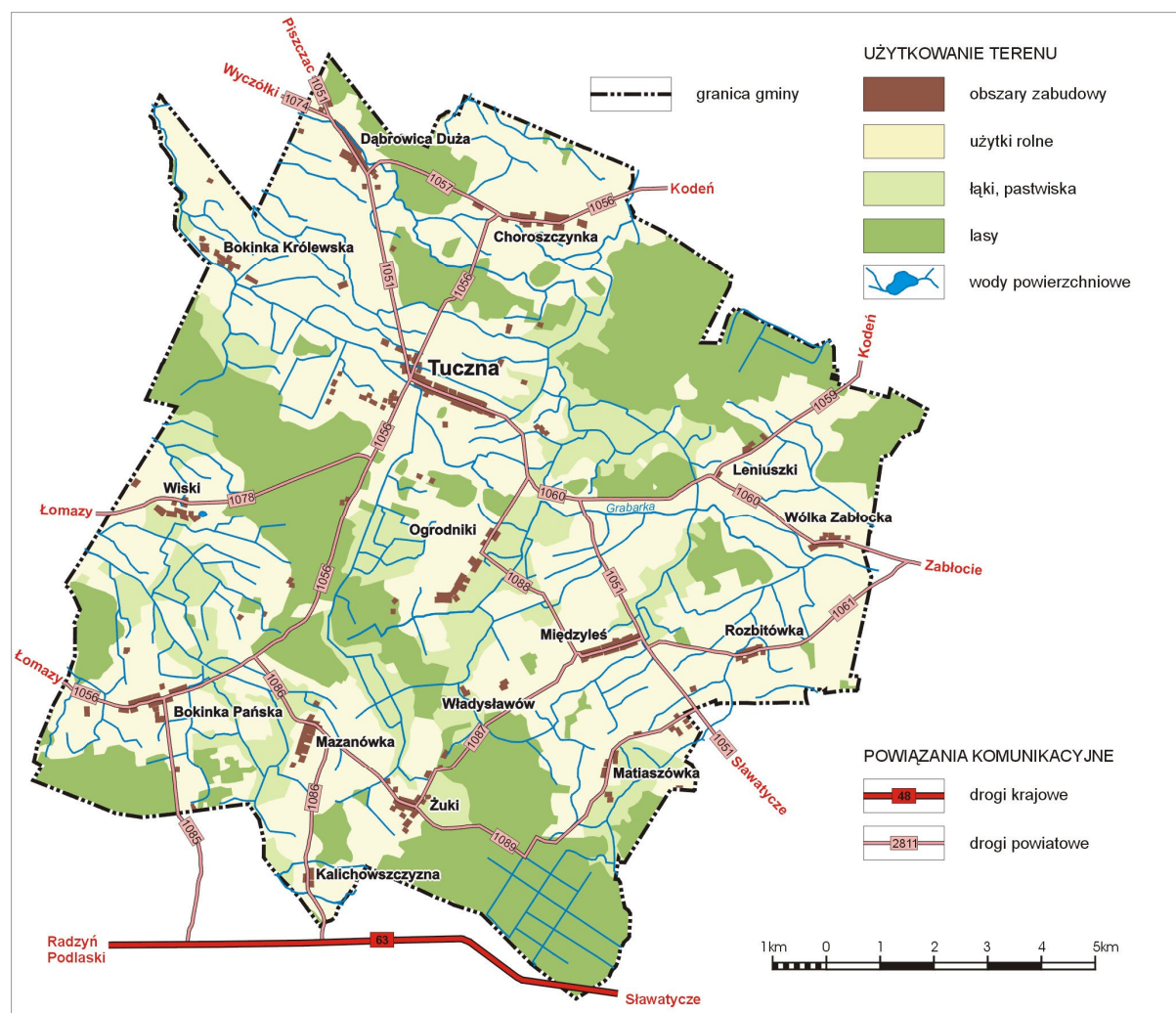
Gmina cechuje się stosunkowo dobrą dostępnością komunikacyjną. Zlokalizowana jest przy drodze powiatowej, łączącej teren gminy z drogą krajową prowadzącą do przejścia granicznego w Sławatyczach. Znajduje się w odległości 110 km od Lublina, 38 km od Białej Podlaskiej oraz 35 km od przejścia granicznego w Terespolu i 18 km od przejścia granicznego w Sławatyczach.

Gminę zamieszkuje 3 644 osoby, co stanowi 3,16% ludności powiatu i 0,16% województwa. Przekłada się to na gęstość zaludnienia wynoszącą 21 osób na km² (przy średniej dla powiatu wynoszącej 42 osoby i województwa – 87 osób).

2.2.2. PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

UKŁAD OSADNICZY

Na układ osadniczy gminy składa się 18 sołectw: Bokinka Królewska, Bokinka Pańska, Choroszczyńska, Dąbrowica Duża, Kalichowszczyzna, Leniuszki, Matiaszówka, Mazanówka, Międzyłes, Ogrodniki, Rozbitówka, Tucznia I, Tucznia II, Wiski, Wólka Zabłocka, Wólka Zabłocka-Kolonia, Władysławów, Żuki. Sieć osadnicza w gminie jest dosyć rozproszona, co stwarza określone trudności w wyposażeniu gminy w podstawową infrastrukturę wodną i kanalizacyjną.

Mapa 2. Układ osadniczy i komunikacyjny gminy

Wiele wsi zachowało swój historyczny wygląd, jednak ich stan i zagospodarowanie wymaga wielu działań rewitalizacyjnych. Odnosi się to zarówno do budynków mieszkalnych i gospodarczych, których większość została wybudowana przed rokiem 1970, jak i szeroko rozumianej przestrzeni publicznej.

WALORY PRZYRODNICZE

Gmina położona jest na Polesiu Zachodnim (mezoregion Równina Kodeńska), w północnej części województwa lubelskiego. Jest to teren nizinny, typowo rolniczy, o dużej ilości łąk, pastwisk i lasów.

Na terenie gminy nie ma większych naturalnych zbiorników wody stojącej ani większych rzek. Są tylko niewielkie ciek wodne (rzeki: Grabar, Lutnia i Garnczarka) i rowy, którymi woda spływa w kierunku Krzyny i Bugu.

Ponad 29% powierzchni gminy stanowią lasy. Są to mało przekształcone zbiorowiska lasów iglastych (bory mieszane i bory świeże) oraz lasów liściastych (grąd lipowo-grabowy). Jak dotąd ochroną przyrodniczą został objęty jedyny pomnik przyrody – okaz jałowca pospolitego, mierzący ponad 45 cm w obwodzie pnia. Liczne rzadkie formy ochronne flory i fauny zadecydowały o włączeniu obszaru gminy do projektowanego Kodeńsko-Sławatyckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Ponad to gmina jest dość uboga, jeżeli chodzi o występowanie surowców mineralnych. Występują tu niewielkie ilości surowców ilastych oraz krzemionkowych (piaski). Surowce te w coraz mniejszym stopniu są wykorzystywane do celów gospodarczych, w tym przede wszystkim w branży budowlanej.

Natomiast wydaje się, że gmina Tucza dysponuje pewnymi potencjałami, jeżeli chodzi o rozwój energii ze źródeł odnawialnych. Ze względu na swoje położenie gmina jest uprzywilejowanym obszarem do rozwoju energetyki słonecznej⁴. Na terenie gminy istnieją cztery kolektory słoneczne. Dodatkowym źródłem energii odnawialnej może być biomasa odpadowa powstająca w ramach prowadzonej na terenie gminy gospodarki rolnej i leśnej.

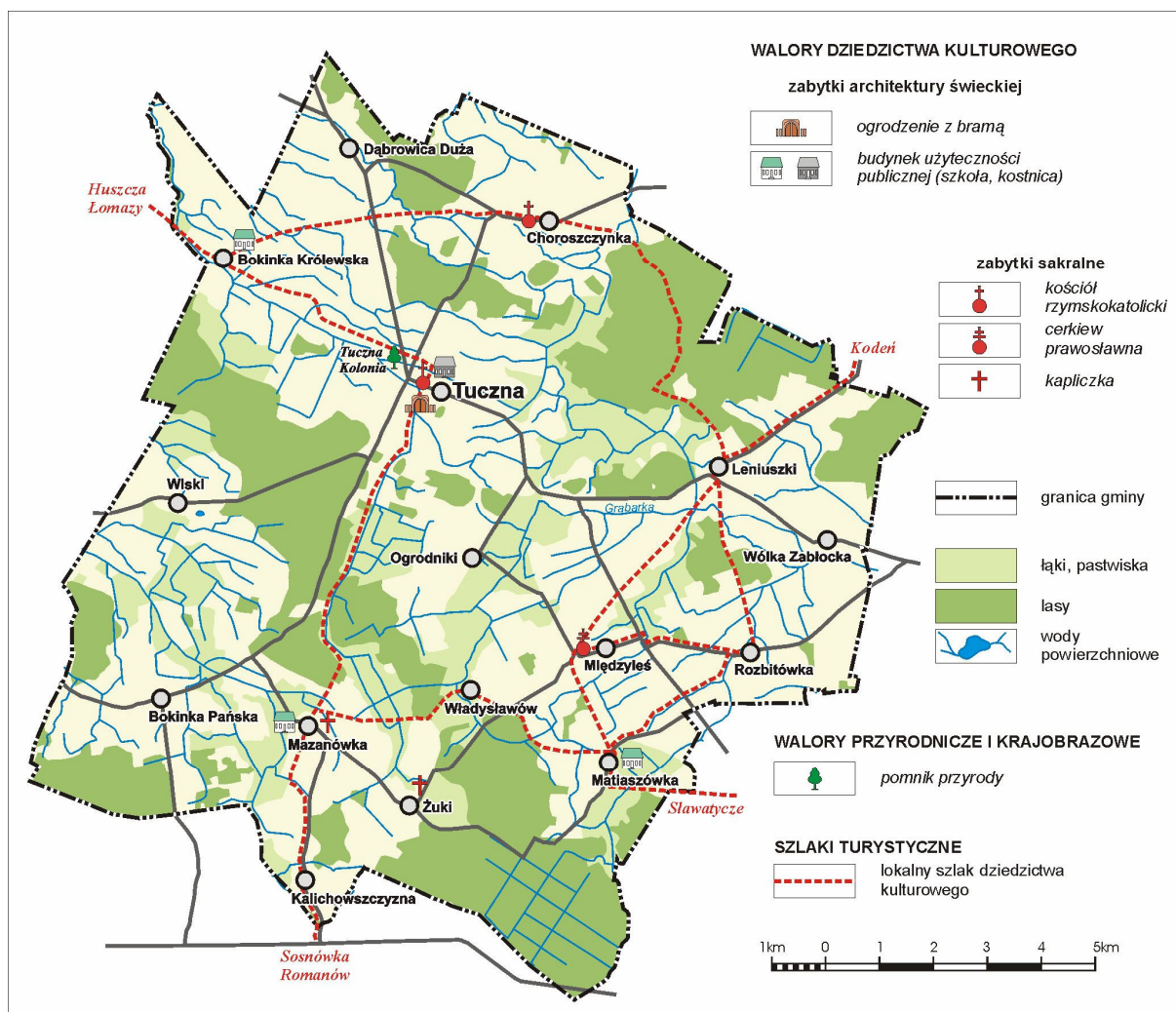
WALORY KULTUROWE

Na terenie gminy występują nieliczne obiekty zabytkowe podlegające ochronie konserwatorskiej. Są to: Kościół p.w. Świętej Anny (XIX w.), murowane ogrodzenie z bramą (XIX w.), murowana kostnica (XIX w.) w miejscowości gminnej oraz pozostałości założenia dworsko-ogrodowego we Władysławowie (objęte pośrednią ochroną konserwatorską).

Nieliczne walory kulturowe mogą stanowić podstawę do rozwoju różnych form turystyki jedynie w połączeniu z wykorzystaniem walorów środowiska przyrodniczego. Niezbędnym warunkiem w tym zakresie jest jednak stworzenie

⁴ Wojewódzki program rozwoju alternatywnych źródeł energii dla województwa lubelskiego, BPP, Lublin 2006.

odpowiedniej infrastruktury turystycznej na terenie gminy (leśne szlaki rowerowe, ścieżki dydaktyczne, szlaki spacerowe) oraz prowadzenie skutecznych działań promocyjnych.

Mapa 3. Walory przyrodnicze i kulturowe gminy

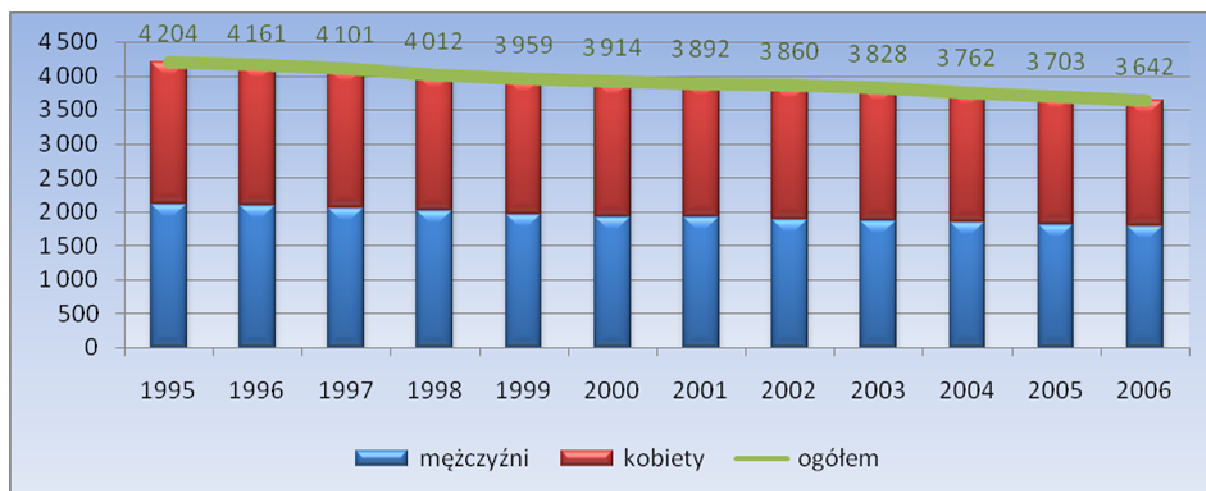
2.2.3. SPOŁECZEŃSTWO

DEMOGRAFIA

W gminie zameldowanych jest 3 644 osób (z czego 3 517 osób faktycznie mieszka na terenie gminy). Na przestrzeni ostatnich lat można zaobserwować stały spadek

liczby ludności (średnio o 50 osób rocznie). Długofalowe prognozy demograficzne przewidują dalszy spadek liczby ludności w gminie (do około 3 200 osób w roku 2015).

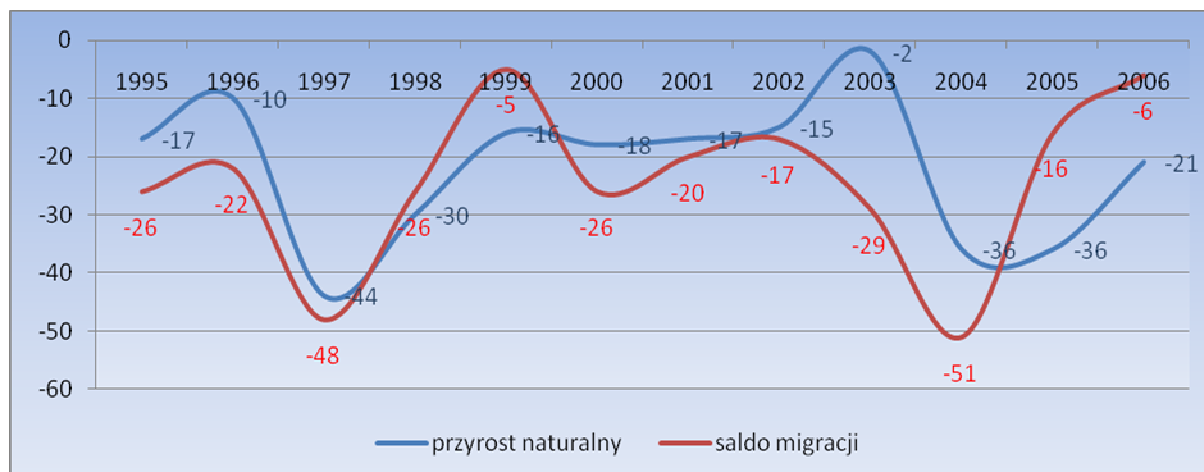
Wykres 1. Liczba ludności zameldowanej w gminie Tucznia w latach 1995-2006 (stan z 30 czerwca)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Spadek liczby ludności spowodowany jest głównie ujemnym przyrostem naturalnym i migracjami krajowymi. W 2006 roku saldo migracji wyniosło -6 osób, natomiast przyrost naturalny wynosił -21 osób. Niestety nie ma oficjalnych danych mówiących o emigracji zarobkowej mieszkańców za granicę. Ocenia się, że zjawisko to jest powszechne i może dotyczyć nawet 5% mieszkańców gminy (głównie ludzi młodych).

Wykres 2. Przyrost naturalny i saldo migracji w gminie Tuczn

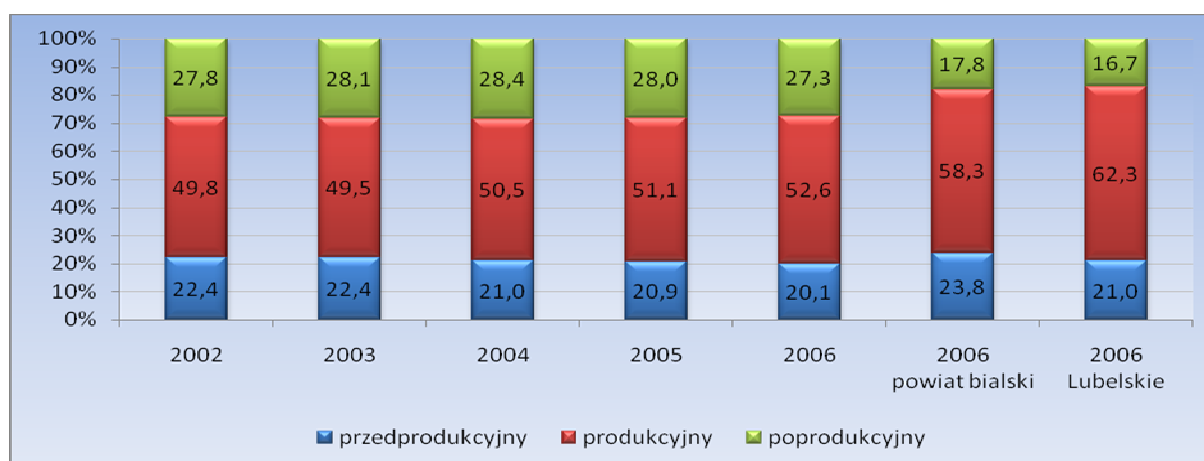

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

WIEK I STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Gmina ma stosunkowo niekorzystną strukturę wiekową. Struktura wieku ludności wg ekonomicznych grup wiekowych wskazuje na duży udział osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 59 lat dla kobiet i 64 lat dla mężczyzn). Odsetek osób w tym wieku wynosi ponad 27%, podczas gdy średnia dla województwa wynosi prawie 17%. Natomiast ludności w wieku produkcyjnym jest w gminie niecałe 53%, czyli o 10 punktów procentowych mniej niż średnio w województwie. Kształtowanie się struktury wiekowej na przestrzeni ostatnich lat przedstawia wykres 3.

Wykres 3. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

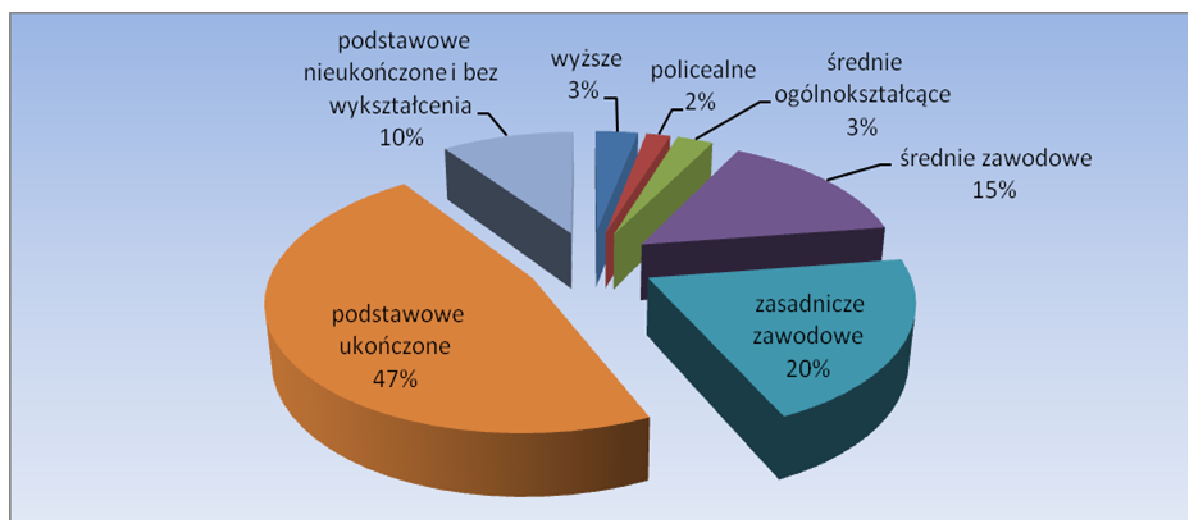
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Zbyt duży udział osób w wieku poprodukcyjnym wpływa niekorzystnie na kształtowanie się tzw. wskaźnika obciążenia demograficznego – mierzonego jako udział ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten od kilku lat kształtuje się na poziomie 90 osób, podczas gdy w powiecie jest to 71 osób a w województwie - niecałe 61 osób. Wysoka wartość

wskaźnika obciążenia demograficznego wpływa niekorzystnie na lokalny rynek pracy i sprawia, że zbyt duży odsetek mieszkańców utrzymuje się z socjalnych źródeł dochodów.

Również niekorzystnie kształtuje się struktura wykształcenia ludności gminy Tuczna. Choć na przestrzeni ostatnich 15 lat odnotowano pozytywne zmiany w tym zakresie, to jednak udział osób z wyższym i średnim wykształceniem znacznie odbiega od średniej w regionie. Według danych spisu powszechnego, odsetek osób z wyższym wykształceniem kształtuje się na poziomie 3% (w województwie – 8%), zaś z wykształceniem średnim – 20% (przy 23% średnio w województwie). Najlicniejsza grupa jest reprezentowana przez osoby z wykształceniem podstawowym – 47%. Na uwagę zasługuje fakt, że aż 10% społeczeństwa posiada wykształcenie podstawowe nieukończone lub nie ma żadnego wykształcenia. Strukturę wykształcenia przedstawia wykres 4.

Wykres 4. Struktura wykształcenia ludności gminy Tuczna

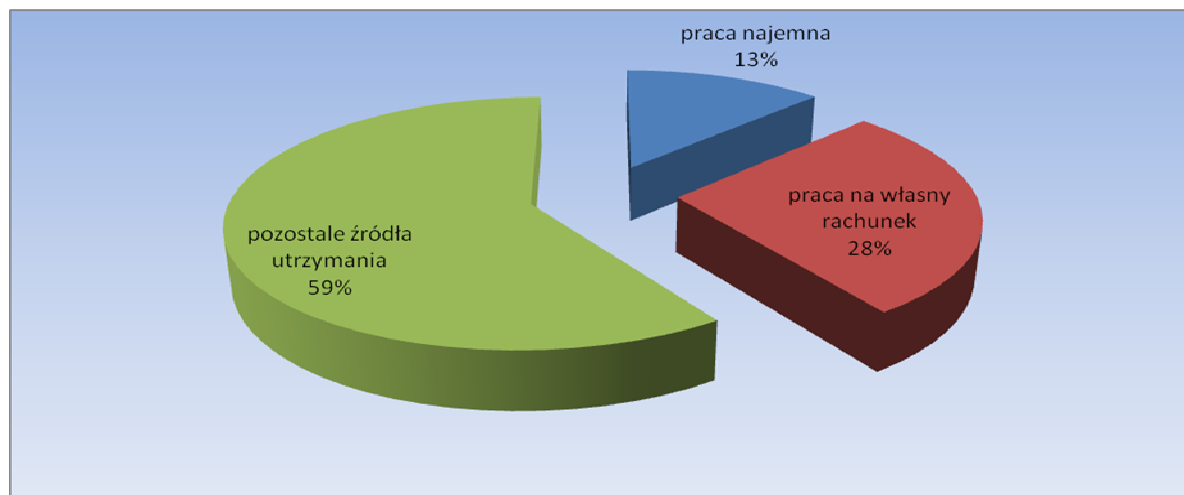

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

GOSPODARSTWA DOMOWE ORAZ ŹRÓDŁA ICH UTRZYMANIA

Ogółem w gminie w roku 2002 zarejestrowano 1 297 gospodarstw domowych, z których przeważającą część (65%) stanowią gospodarstwa jednorodzinne. Tylko 41% gospodarstw utrzymuje się ze źródeł zarobkowych (zatrudnienie, praca na własny rachunek, praca w gospodarstwie rolnym). Natomiast pozostała część gospodarstw domowych (59%) utrzymuje się głównie z emerytur, rent i zasiłków społecznych.

Wykres 5. Źródła utrzymania gospodarstw domowych

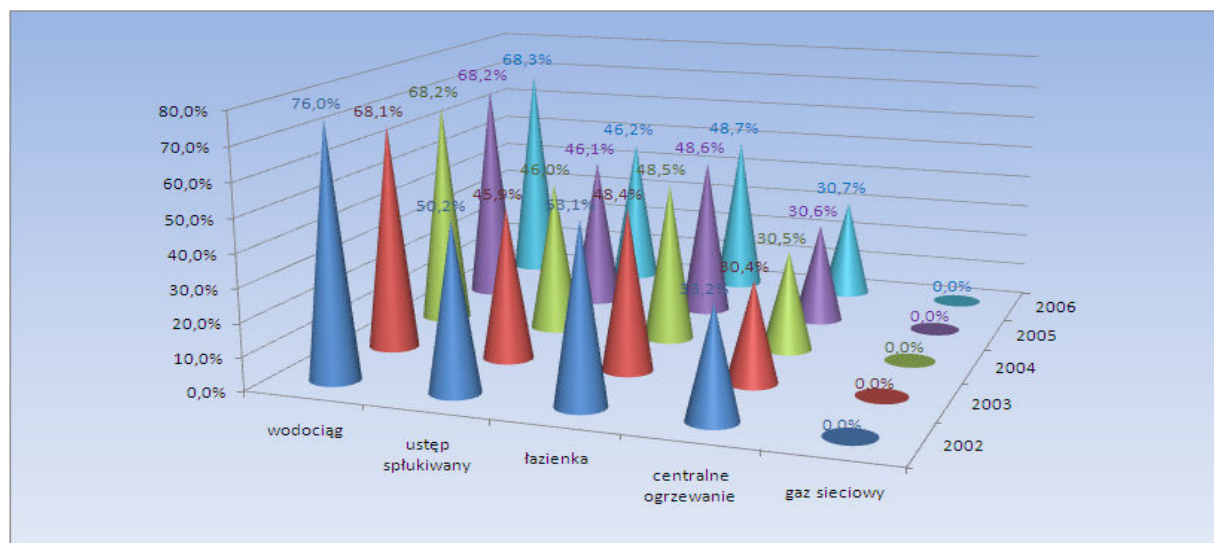
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Tak duża liczba gospodarstw domowych utrzymujących się z dochodów niezarobkowych, potwierdza wcześniejszą tezę o socjalnym charakterze lokalnej gospodarki i wskazuje na znaczny poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego w gminie. Potwierdzeniem takiego stanu rzeczy jest stosunkowo duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Ocenia się, że około 10% ludności korzysta z różnych form pomocy społecznej, na które przeznaczane jest ponad 27% środków z budżetu gminy (17% średnio w województwie).

WARUNKI MIESZKANIOWE

Na ogólną liczbę 1 327 mieszkań w gminie Tucznia, nieco mniej niż połowa wyposażona jest w łazienkę i ustęp spłukiwany. Średnio co trzecie mieszkanie posiada centralne ogrzewanie, a największym problemem pozostaje w dalszym ciągu brak dostępu do gazu sieciowego.

Wykres 6. Liczba mieszkań zaopatrzonych w niezbędne warunki sanitarno-ciepłownicze

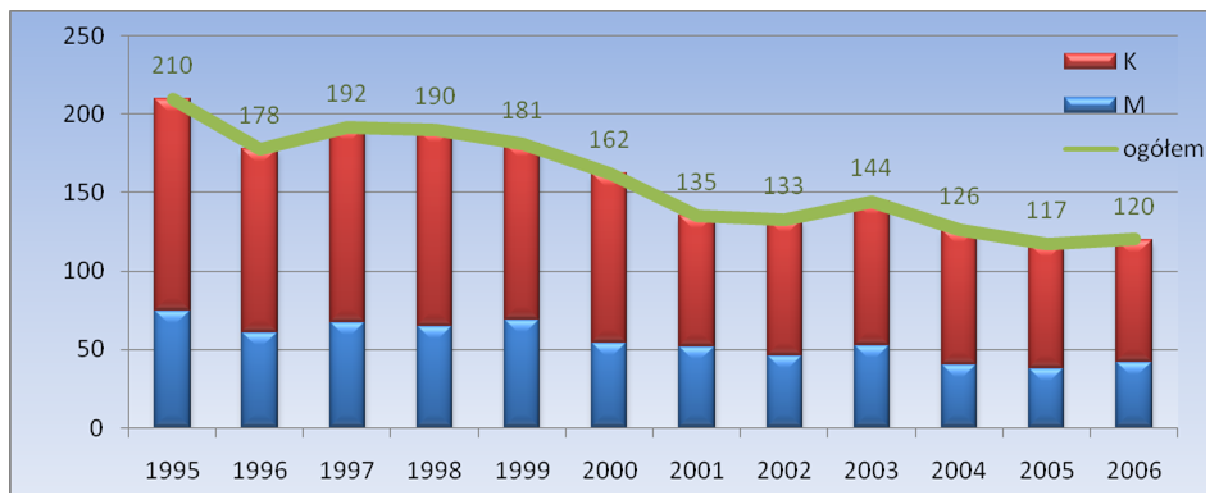

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

LOKALNY RYNEK PRACY

Na koniec 2006 roku liczba zatrudnionych w gminie kształtowała się na poziomie 120 osób. Stosunkowo niewielka liczba zatrudnionych wynika między innymi z faktu, że obecnie obowiązująca statystyka nie obejmuje osób pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych oraz podmiotach gospodarczych o liczbie zatrudnionych do 9 osób. Szczególną uwagę należy zwrócić na prawie 50% spadek zatrudnienia w ostatnim dziesięcioleciu. Analizując ogólną liczbę podmiotów rejestru REGON i porównując ją z liczbą zatrudnionych w instytucjach o wyższym zatrudnieniu niż 9 osób należy stwierdzić, że spadek zatrudnienia wynika głównie z jego redukcji w instytucjach publicznych, które są największymi pracodawcami w gminie oraz o słabej kondycji przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 10 pracowników.

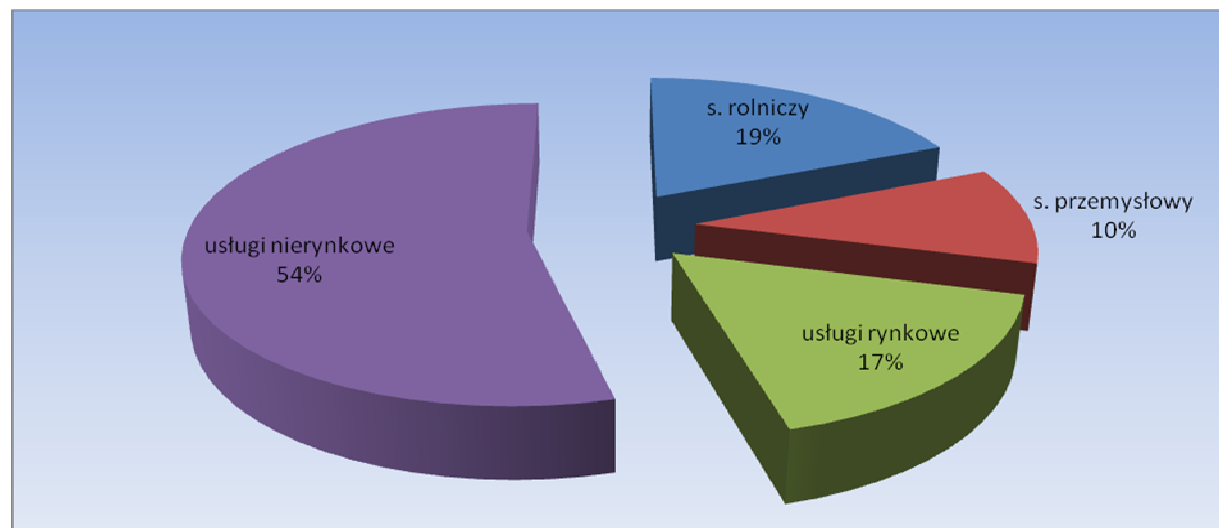
Wykres 7. Liczba zatrudnionych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Zbyt niskiej liczbie zatrudnionych towarzyszy również niekorzystna struktura zatrudnienia w podziale na poszczególne sektory gospodarki. Najwięcej miejsc pracy (54%) jest w sektorze usług nierynkowych, gdzie pracodawcami są głównie instytucje użyteczności publicznej, finansowane ze środków budżetu państwa (Urząd Gminy wraz z podległymi jednostkami, zakłady opieki zdrowotnej, szkoły, itd.). Zdecydowanie zbyt mało miejsc pracy jest w sektorze przemysłowym (10%) oraz usługach rynkowych (17%).

Wykres 8. Liczba zatrudnionych w podziale na sektory

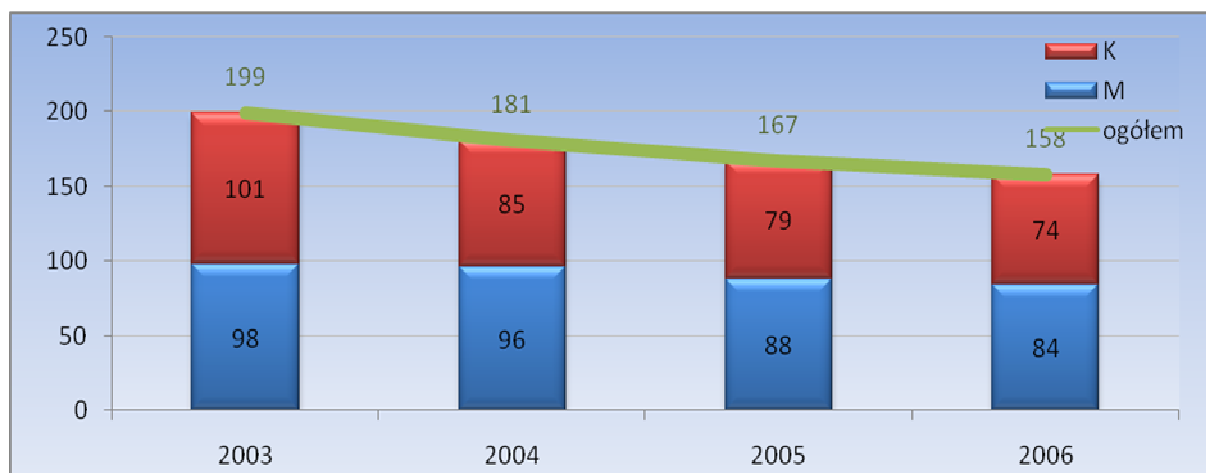
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Największymi pracodawcami w gminie są: szkoły podstawowe i gimnazja – 65 osób, Urząd Gminy – 20 osób, Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna Bokinka Pańska – 25 osób oraz sklepy spożywczo-przemysłowe – 11 osób.

POZIOM BEZROBOCIA I JEGO STRUKTURA

Na koniec czerwca 2007 roku w gminie było zarejestrowanych 151 osób bezrobotnych, w tym 76 kobiet. W stosunku do grudnia 2006 liczba bezrobotnych spadła o 7 osób (czyli o 4,4%). Spadek liczby bezrobotnych w ostatnich latach wynika nie tylko z coraz lepszej koniunktury gospodarczej w kraju, ale w dużej mierze związany jest z emigracją zarobkową młodych ludzi za granicę.

Wykres 9. Liczba bezrobotnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Generalnie wśród osób bezrobotnych dominują osoby młode oraz słabo wykształcone. Tylko 2% bezrobotnych ma prawo do zasiłku (3 osoby), a aż 43% osób to osoby długotrwale bezrobotne. Wszystko to wskazuje na strukturalny charakter bezrobocia w gminie Tucza i jego dalsze ograniczanie będzie uwarunkowane nie tylko od poprawy sytuacji gospodarczej w gminie, ale również będzie zależało od przekwalifikowania się wielu osób i znalezienia pracy w innym zawodzie.

2.2.4. GOSPODARKA

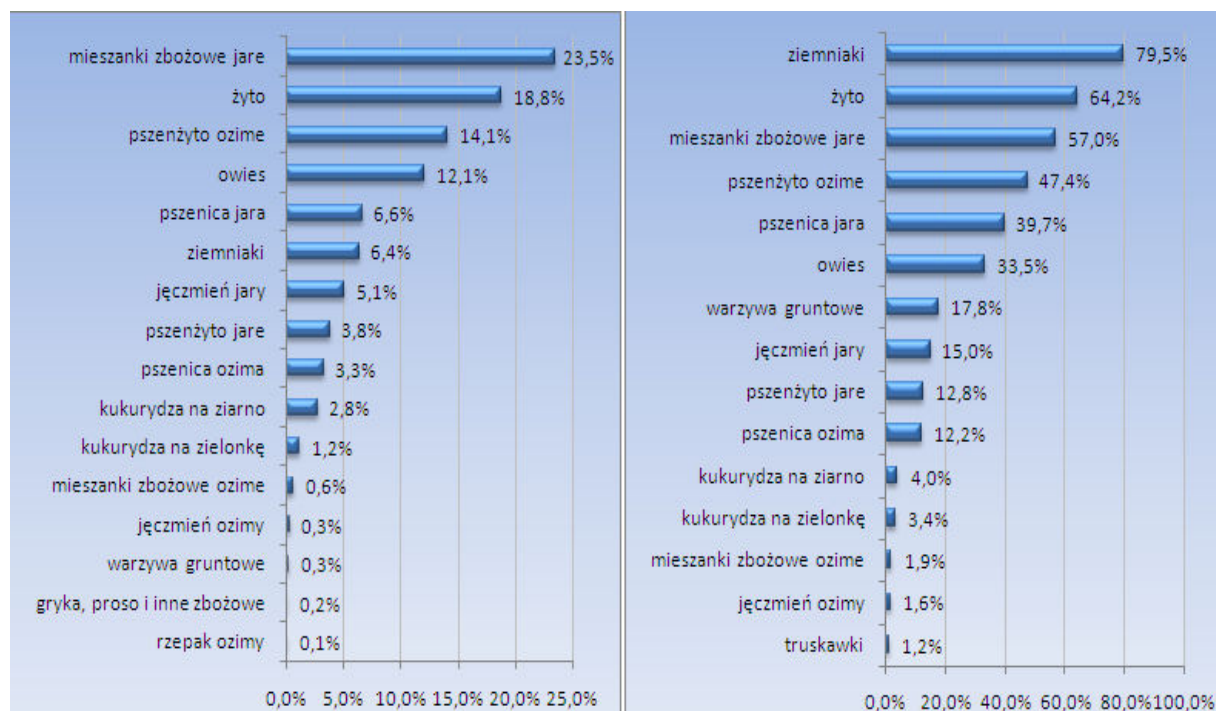
Gmina Tucza, podobnie jak wiele innych gmin wiejskich w województwie, cechuje się stosunkowo niekorzystną strukturą gospodarki, z dominującą pozycją mało efektywnego sektora rolnego i słabo rozwiniętą działalnością pozarolniczą.

SEKTOR ROLNICZY

Gminę Tucza ma typowo rolniczy charakter. Użytki rolne zajmują 11,1 tys. ha, czyli 65% ogólnej powierzchni gminy. Aż 68% powierzchni użytków rolnych zajmują grunty orne, 31% łąki i pastwiska, natomiast tylko 0,1% stanowią sady.

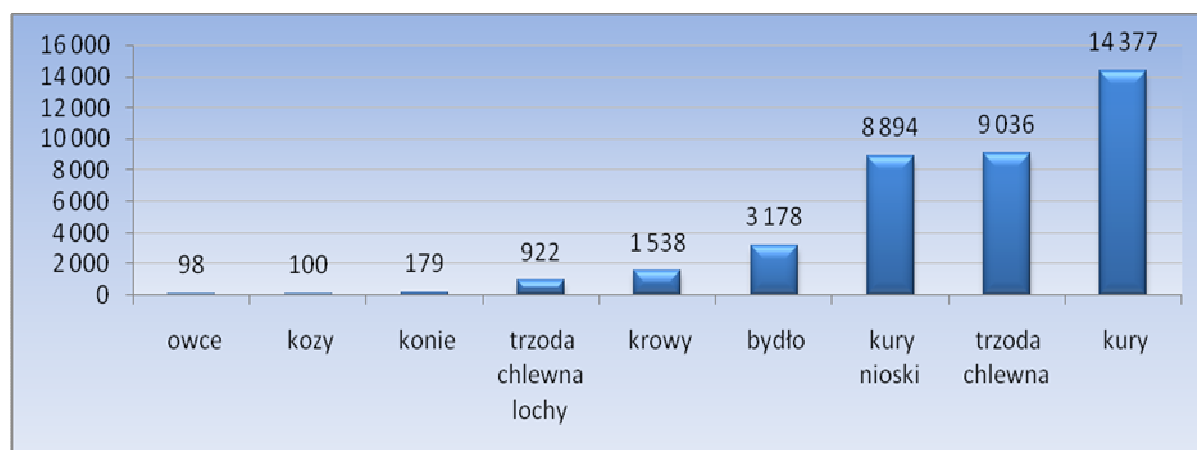
Gleby w gminie charakteryzują się generalnie słabą żyznością. Występują głównie gleby V i VI klasy bonitacyjnej. Są to warunki glebowe gorsze niż w innych gminach powiatu bialskiego. Jakość gleb determinuje w dużym stopniu kierunki upraw roślin i hodowli zwierząt. W uprawach dominują zboża i ziemniaki. Domeną gminy jest także hodowla żywca wieprzowego i bydła.

Wykres 10. Podstawowe kierunki upraw roślinnych wg arealu i liczby gospodarstw (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Wykres 11. Podstawowe kierunki hodowli zwierząt wg sztuk

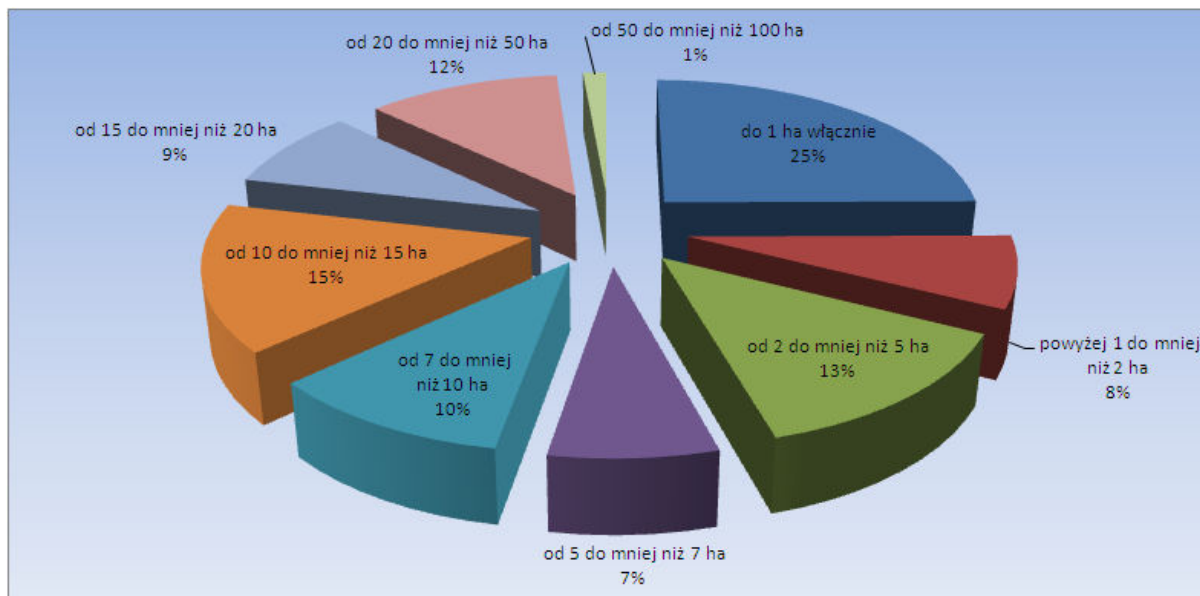

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Rolnictwo w gminie jest raczej rozdrobnione i mało efektywne. Łącznie funkcjonuje 1 011 gospodarstw rolnych, z czego ponad 63% to gospodarstw o wielkości do 10 ha. Jest tylko 14 gospodarstw o areale wyższym niż 50 ha. Ich liczba

i powierzchnia powoduje jednak, że średnia wielkość gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 11 ha i jest wyższa niż w województwie (6,9 ha).

Wykres 12. Wielkość gospodarstw rolnych wg areálu

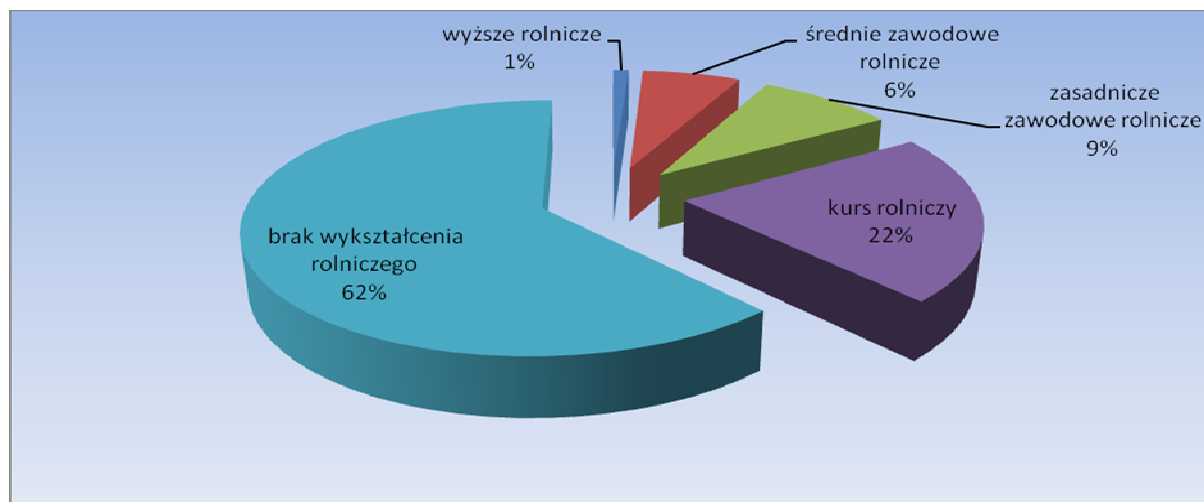
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Szacuje się, że tylko niewiele ponad 50% gospodarstw rolnych w gminie produkuje towar na rynek, pozostałe zaś zajmują się produkcją rolną wyłącznie na własne potrzeby. Wśród gospodarstw rolnych dominują tradycyjne metody produkcji, bez nadmiernego stosowania środków chemicznych do nawożenia i ochrony roślin. Czynnikiem ten może być atutem do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Niestety na terenie gminy nie funkcjonuje ani jedno certyfikowane gospodarstwo, zajmujące się ekologiczną produkcją żywności.

Niewielki jest również odsetek gospodarstw starających się różnicować swoją działalność rolną. Ocenia się, że tylko nieco ponad 70 gospodarstw rolnych (7%) prowadzi działalność pozarolniczą.

O słabości sektora rolnego świadczy również niekorzystna struktura wykształcenia rolników. Ponad 60% gospodarstw rolnych prowadzona jest przez osoby nieposiadające wykształcenia rolniczego. Tylko w dziewięciu przypadkach gospodarstwa rolne prowadzone są przez osoby z kierunkowym wykształceniem wyższym. Niskie wykształcenie rolników prowadzących gospodarstwa rolne jest jednym z powodów niskiej efektywności sektora rolnego i braku jego specjalizacji.

Wykres 13. Gospodarstwa rolne wg wykształcenia rolniczego osoby kierującej

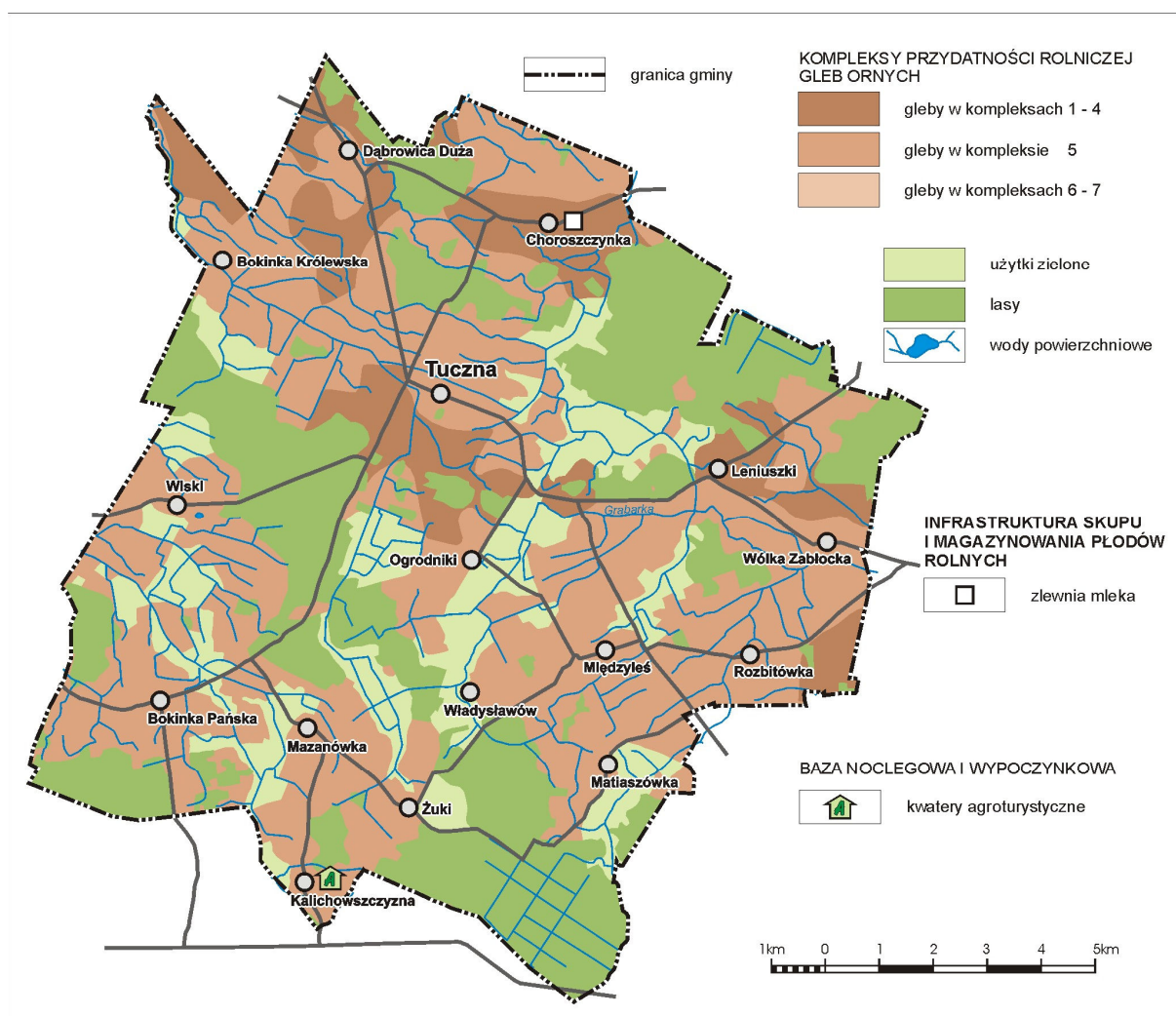
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Gospodarstwa rolne są stosunkowo dobrze wyposażone w sprzęt rolniczy. Gmina pod względem wyposażenia gospodarstw rolnych w maszyny i urządzenia rolnicze wypada korzystnie na tle województwa i kraju.

Tabela 1: Ilość sprzętu rolniczego przypadająca na 100 gospodarstw rolnych

	Ciągniki	Samochody ciężarowe	Kombajny zbożowe	Kombajny ziemniaczane
Polska	46	5	4,2	3
Lubelskie	51	3	4,9	3
gm. Tuczna	72	2,3	9	5,3

Większość instytucji otoczenia rolnictwa skupia się w Białej Podlaskiej – mieście powiatowym. Oddział ARiMR w Białej Podlaskiej obsługuje mieszkańców wszystkich gmin powiatu bialskiego. Rolnicy z terenu gminy mają dostęp do znajdującego się w Grabanowie Oddziału Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Lublinie z/s w Końskowoli. Brak jest rozwiniętej infrastruktury skupu i przetwarzania produktów rolnych. Na terenie gminy działają następujące grupy producenckie: Związek Hodowców Koni, Związki Pszczelarzy, Związki Sadowników i Ogrodnictwa.

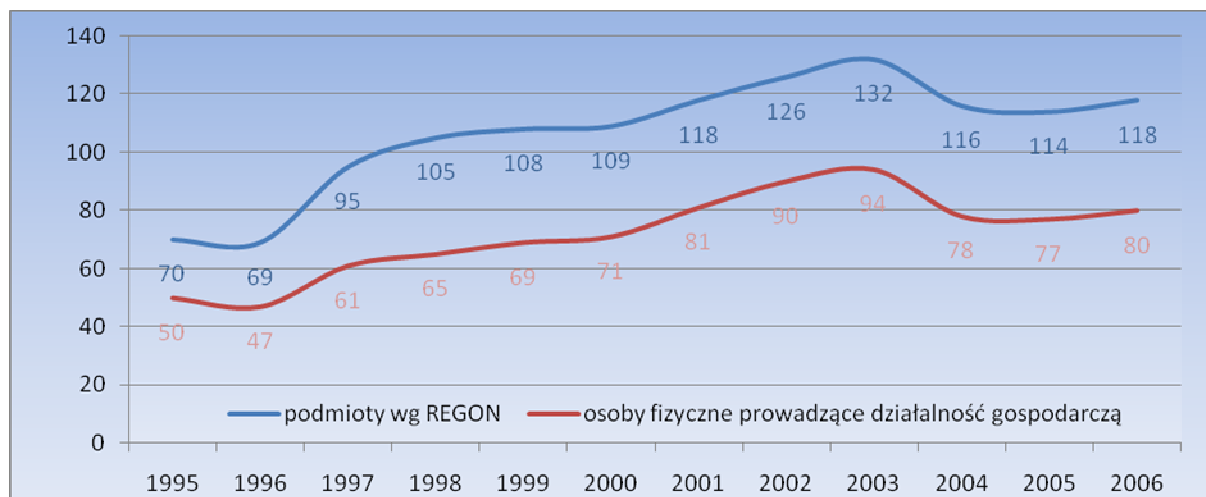

Mapa 4. Uwarunkowania rozwoju sektora rolnego i pozarolnego

SEKTOR POZAROLNICZY

Na koniec 2006 roku na terenie gminy funkcjonowało 118 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON, w tym 80 jednostek to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Tzw. wskaźnik przedsiębiorczości, liczony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców, wynosi 32 i jest dwa razy niższy niż średnia dla województwa (68 podmiotów) i trzy razy niższa niż dla kraju (95 podmiotów). Przyrost liczby podmiotów w ostatnich dziesięciu latach ilustruje wykres 14.

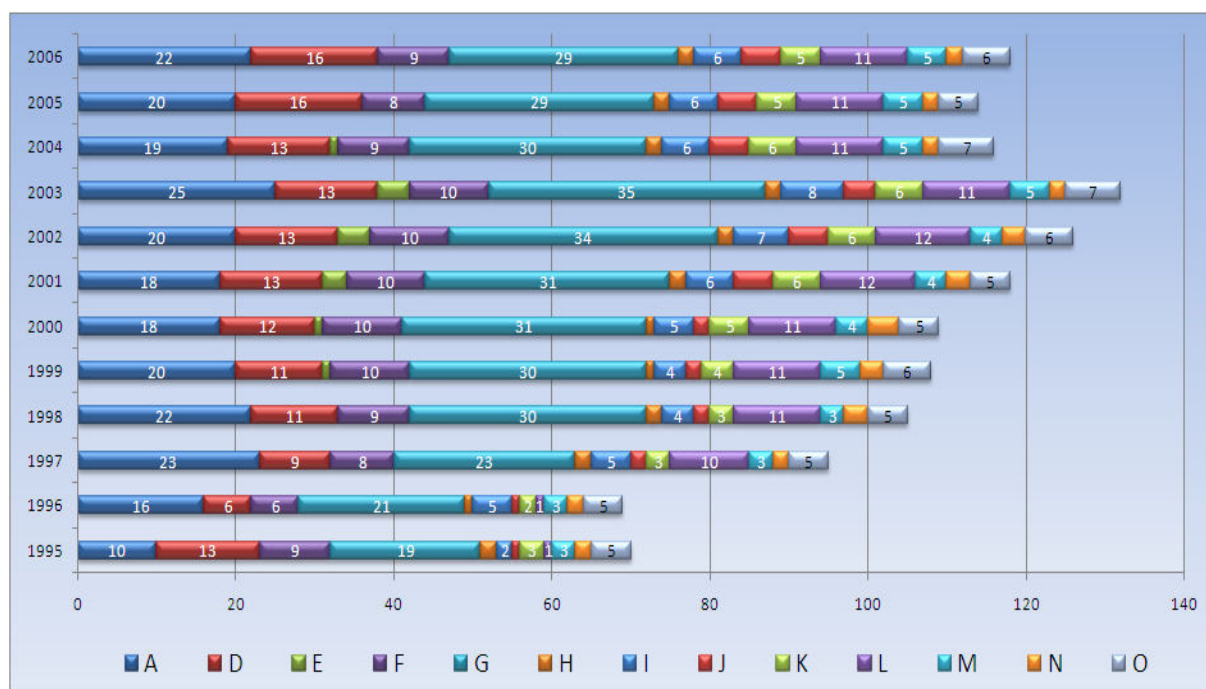
Wykres 14. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Najliczniej reprezentowaną dziedziną działalności jest sekcja G (handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa sprzętu), w której działa 29 podmiotów. W sekcji A (rolnictwo) działają 22 podmioty, w sekcji L (administracja publiczna i obrona narodowa) 11 podmiotów, w sekcji F (budownictwo) 9 jednostek, zaś w sekcji I (transport, gospodarka magazynowa i łączność) - 6 podmiotów. Najmniej jednostek działa w sekcji N (ochrona zdrowia i pomoc społeczna) - 3 jednostki i H (hotele i restauracje) - 2 jednostki. W sekcji przetwórstwo przemysłowe (sekcja D) działa tylko 16 przedsiębiorstw.

Wykres 15. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Wspierając procesy restrukturyzacyjne w gminie należy przede wszystkim dążyć do wzrostu liczby przedsiębiorstw w najważniejszych dla rozwoju gminy branżach, tj. budownictwie, drobnym przetwórstwie i usługach rynkowych, w tym w sekcji H (hotele i restauracje).

Niestety na terenie gminy nie działa ani jedna firma z udziałem kapitału zagranicznego. Wynika to nie tylko z braku zainteresowania inwestorów tym obszarem województwa, ale również jest rezultatem braku terenów inwestycyjnych. Dlatego też w najbliższych latach należy zwrócić szczególną uwagę na promocję gminy oraz jej walorów turystycznych i inwestycyjnych.

ROZWÓJ SEKTORA TURYSTYKI

Rozwój sektora turystyki może być jedną z form wzmacniania lokalnej gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem. Liczne walory przyrodnicze i krajobrazowe stanowią dobrą podstawę do rozwoju różnych form turystyki w gminie.

Gmina Tucza posiada atrakcyjne tereny, zarówno dla wypoczynku, rekreacji, jak i dla uprawiania turystyki, szczególnie pieszej i kolarskiej, a w zimie także narciarstwa śladowego. W tym celu planowane jest stworzenie podstawowej infrastruktury turystycznej obejmującej ścieżki dydaktyczne i spacerowe, szlaki rowerowe oraz parkingi. Na terenie gminy w przyszłości zostaną wyznaczone szlaki turystyczne biegnące przez najbardziej atrakcyjne miejsca przyrodnicze gminy. Szczególnie atrakcyjna pod względem rozwoju turystyki jest wieś Choroszczyńska, gdzie znajdują się tereny łowieckie i domy letniskowe.

Niestety, pomimo bogatych walorów przyrodniczych i krajobrazowych, gmina Tucza wciąż postrzegana jest jako obszar mało atrakcyjny i przyjazny dla turystów. Do głównych czynników ograniczających rozwój sektora turystyki w gminie należy zaliczyć:

- brak podstawowej infrastruktury, w tym przede wszystkim bazy gastronomicznej i noclegowej, niezbędnej do stworzenia kompleksowej oferty turystycznej i zapewnienia zadawalającej jakości usług,
- brak atrakcyjnej oferty turystycznej zdolnej przyciągnąć i zatrzymać na dłużej turystów,
- brak aktywności ze strony gminy i mieszkańców w tworzeniu lokalnych produktów turystycznych i promowaniu ich na zewnątrz,
- brak aktywności w zakresie promowania walorów turystycznych gminy.

Szansą dla rozwoju terenów wiejskich jest również Plan Odnowy Miejscowości, którego zadaniem jest korzystne przeobrażenie tych obszarów na poziomie lokalnym i regionalnym. Odnowa wsi jest koncepcją rozwoju pozarolniczych form aktywności mieszkańców wsi oraz promuje wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich. Jest to proces kształtowania warunków życia, którego twórcą i podmiotem jest społeczność

lokalna. W najbliższych latach proponowana jest odnowa miejscowości: Tucznia, Bokinka Królewska, Leniuszki, Matiaszówka i Choroszczyńska.

2.2.5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Wyposażenie gminy w podstawową infrastrukturę techniczną decyduje w dużym stopniu o jakości życia mieszkańców i wpływa na atrakcyjność inwestycyjną gminy. Ogólnie należy stwierdzić, że gmina Tucznia boryka się z wieloma problemami, jeżeli chodzi o jakość i stopień wyposażenia w podstawową infrastrukturę techniczną. Poniżej dokonano krótkiej analizy głównych elementów składowych infrastruktury technicznej w gminie.

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA

Na terenie gminy brak jest infrastruktury kolejowej, co powoduje, że przewóz towarów i osób odbywa się w całości w oparciu o transport drogowy. Gmina jest dosyć dobrze wyposażona w infrastrukturę drogową. Łączna długość sieci dróg na terenie gminy wynosi 304 km, w tym 151 km stanowią drogi powiatowe. Pozostałe drogi (około 153 km) zaliczane są do kategorii dróg gminnych, w tym tylko około 5% – to drogi gminne o nawierzchni twardej ulepszonej.

Parametry techniczne i użytkowe większości dróg powiatowych i gminnych nie odpowiadają wymaganiom standardom. Wiele odcinków dróg nie posiada dostatecznej nośności - bardzo ważnego parametru technicznego, przy obecnym stałym wzroście przewozu towarów transportem kołowym, zwłaszcza w sytuacji gminy, leżącej na szlaku do granicy państwa w Sławatyczach. Postępująca degradacja dróg wymaga przeprowadzenia prawie na całej sieci dużego zakresu remontów bieżących, poprawy stanu poboczy i odwodnienia oraz uregulowania stanu prawnego pasów drogowych.

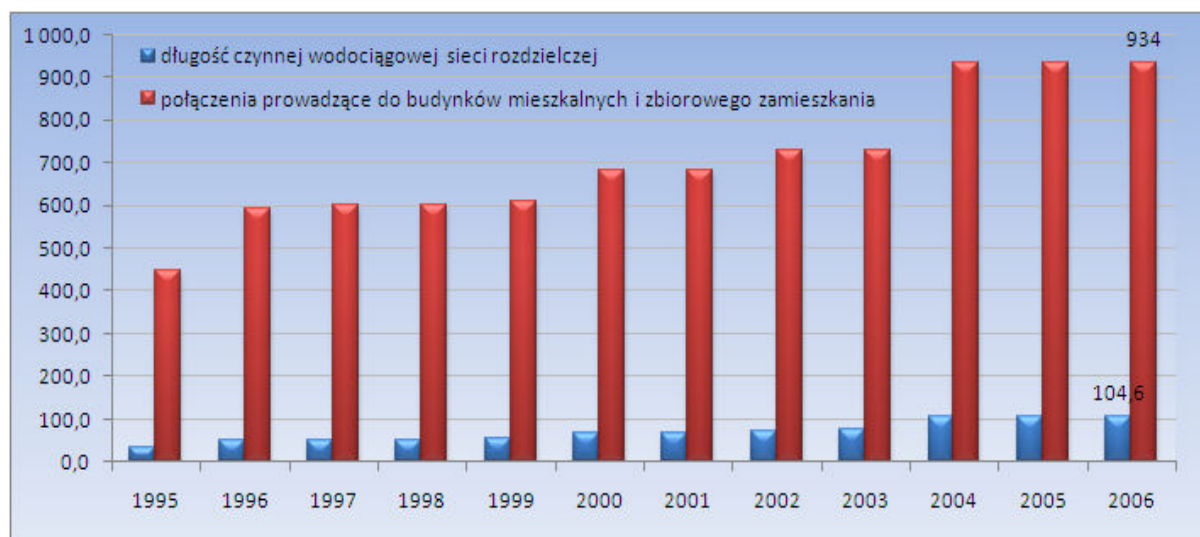
Niestety ograniczone możliwości finansowe gminy nie pozwalają nawet na częściowe odtwarzanie stanu technicznego dróg gminnych. Rocznie gmina wydaje około 180 tys. zł na prace remontowe i modernizacyjne dróg gminnych w tym 120 tys. na współfinansowanie modernizacji dróg powiatowych. Tymczasem potrzeby inwestycyjne w tym zakresie są kilkukrotnie większe. Dlatego, też niezmiennie ważną kwestią będzie skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych, które z pewnością przyspieszą proces modernizacji dróg w gminie.

W gminie dosyć dobrze funkcjonuje sieć komunikacji autobusowej. Występują tu bezpośrednie połączenia z Lubinem (5 kursów w tygodniu), z Włodawą (12) oraz bardzo częste połączenie z miastem Białą Podlaską.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Zaopatrzenie gminy w wodę oparte jest na dwóch ujęciach położonych we wsiach Wólka Zabłocka i Tucznia. Gmina jest stosunkowo dobrze wyposażona w infrastrukturę wodociągową. Długość sieci wodociągowej wynosi 104,9 km i korzysta z niej 2 411 osób w 934 budynkach mieszkalnych. Zwodociągowanie gminy oceniane jest na poziomie około 100%.

Wykres 16. Długość sieci wodociągowej (km) i woda dostarczona gospodarstwom domowym (dam³)

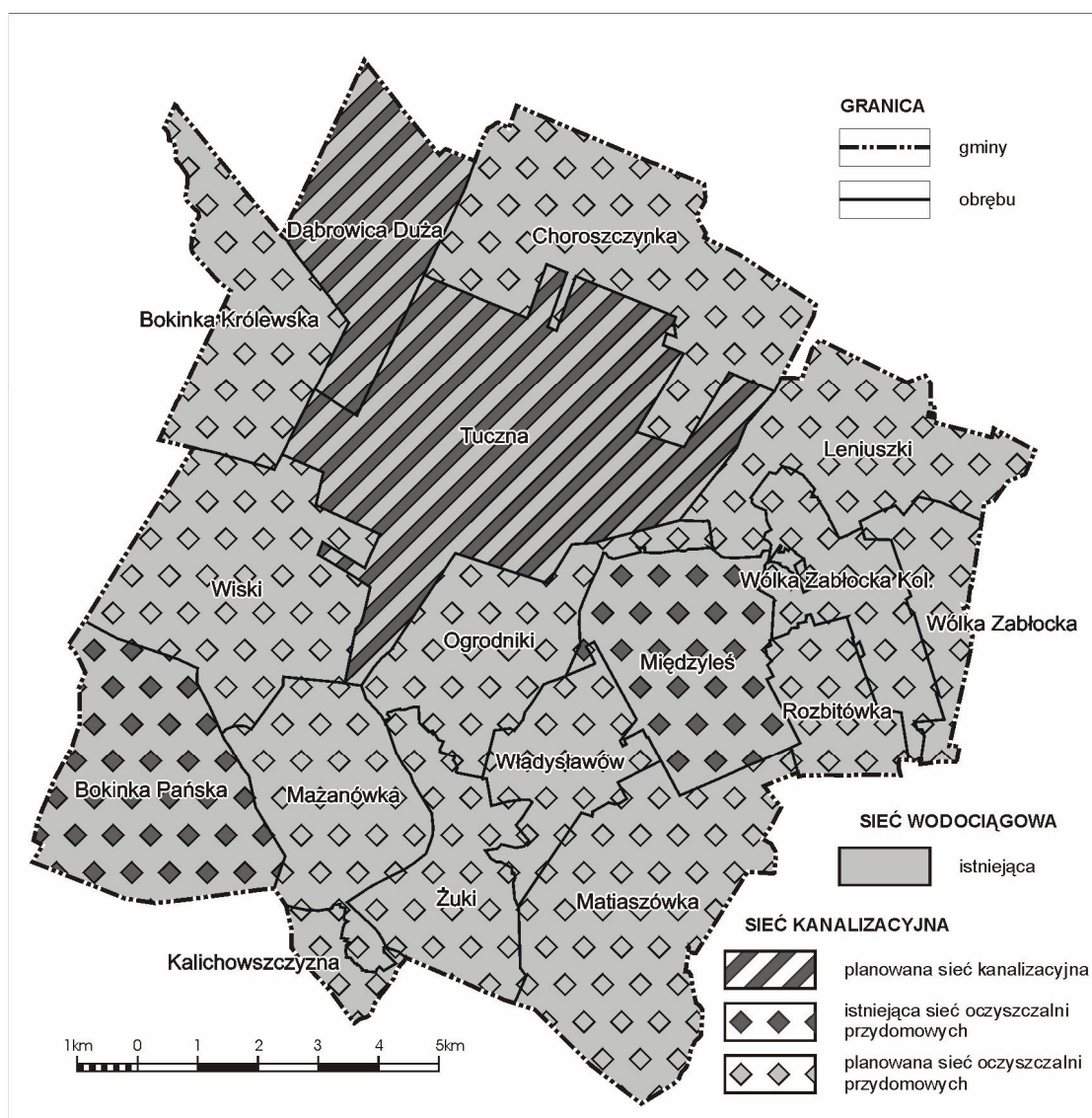

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Gmina Tucznia obecnie nie posiada zbiorczej sieci kanalizacyjnej. Nie dysponuje również komunalną oczyszczalnią ścieków. Część ścieków jest odprowadzana do rowów, rzek i gruntu. Większość mieszkańców korzysta z szamb bezodpływowych. Nieliczne gospodarstwa posiadają własne przydomowe oczyszczalnie ścieków. Szacuje się, że około 60-70% wytwarzanych ścieków przez mieszkańców gospodarstw rolnych w nieoczyszczonej formie trafia do gruntu, stwarzając tym samym zagrożenie dla jakości środowiska wodnego.

W najbliższych latach planowana jest budowa zbiorczej sieci kanalizacyjnej w miejscowości Tucznia i Dąbrowica Duża oraz oczyszczalni ścieków w miejscowości gminnej.

Ze względu na małe zużycie wody w gospodarstwach oraz brak dużych przedsiębiorstw produkujących ścieki uciążliwe dla środowiska, budowa sieci kanalizacyjnej, która będzie obejmowała cały teren gminy jest nieopłacalna pod względem ekonomicznym oraz kłopotliwa do realizacji pod względem technicznym.

Mapa 5. Stopień zwodociągowania i skanalizowania gminy

GOSPODARKA ODPADAMI KOMUNALNYMI

Na stan środowiska znacząco wpływa gospodarka odpadami. Ocenia się, że rocznie na terenie gminy powstaje około 240 Mg odpadów komunalnych. Około 23% tych odpadów – to odpady biodegradowalne. Szacuje się, że najbliższych latach ilość odpadów komunalnych w gminie będzie nieznacznie rosła i w 2015 roku wyniesie około 270 Mg⁵.

Brak jest wiarygodnych danych o wielkości zebranych odpadów komunalnych na terenie gminy, ze względu na to, że na składowisko w Kaliłowie (gm. Biała Podlaska) wywożone są odpady zebrane w kontenerach lub wystawiane w workach na obrzeżach gospodarstw. Można ocenić, że jest to około 20% wytworzonej masy odpadów komunalnych, pozostałe są spalane, gromadzone w obrębie

⁵ Plan gospodarki odpadami dla gminy Tucznia na lata 2004-2015

poszczególnych posesji, częściowo kompostowane, ale także wywożone na dzikie wysypiska odpadów. Wskaźnik ten określa jak duże są jeszcze potrzeby w zakresie zbiórki, segregacji i odzysku odpadów komunalnych w obrębie gminy.

W ciągu najbliższych lat należy doprowadzić do wdrożenia sprawnego systemu zbiórki, segregacji i unieszkodliwiania odpadów w gminie Tucza. Zarys funkcjonowania takiego systemu został opracowany w *Planie gospodarki odpadami dla gminy Tucza* oraz *Planie gospodarki odpadami dla powiatu bialskiego*. Oprócz zrealizowania niezbędnych inwestycji, ważnym elementem efektywnej gospodarki odpadami powinny być działania uświadamiające mieszkańców gminy w zakresie właściwego postępowania z powstającymi w ich gospodarstwach odpadami.

INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA I GAZOWA

Stan infrastruktury elektroenergetycznej w gminie jest zadowalający. Na dzień dzisiejszy nie notuje się większych problemów z dostarczaniem energii elektrycznej do budynków i gospodarstw domowych. Praktycznie każdy indywidualny odbiorca może zostać podłączony do sieci energetycznej. W dłuższej perspektywie należy jednak liczyć się z inwestycjami w zakresie infrastruktury niskonapięciowej, której stan techniczny z roku na rok się pogarsza.

Na terenie gminy brak jest infrastruktury sieci gazowej i w najbliższym czasie nie planuje się inwestycji związanych z gazyfikacją gminy.

INFRASTRUKTURA TELEKOMUNIKACYJNA

Dostępność mieszkańców gminy do infrastruktury telekomunikacyjnej systematycznie poprawia się. Dzieje się tak za sprawą rozwoju telefonii stacjonarnej (TP S.A.), jak i coraz powszechniejszego dostępu mieszkańców do usług telefonii komórkowej. Praktycznie cały obszar gminy objęty jest zasięgiem wszystkich funkcjonujących w Polsce operatorów sieci komórkowej (GSM/GPRS).

Dostęp do internetu jest oferowany jedynie przez Telekomunikację Polską S.A.. Urząd Gminy, szkoły, biblioteka oraz ośrodki zdrowia mają dostęp do szerokopasmowego internetu tak samo jak mieszkańcy gminy. Trudno dokładnie oszacować liczbę osób korzystających z internetu, ale biorąc pod uwagę dość wysokie opłaty abonamentowe, należy sądzić, że jest to ciągle niewielki odsetek mieszkańców.

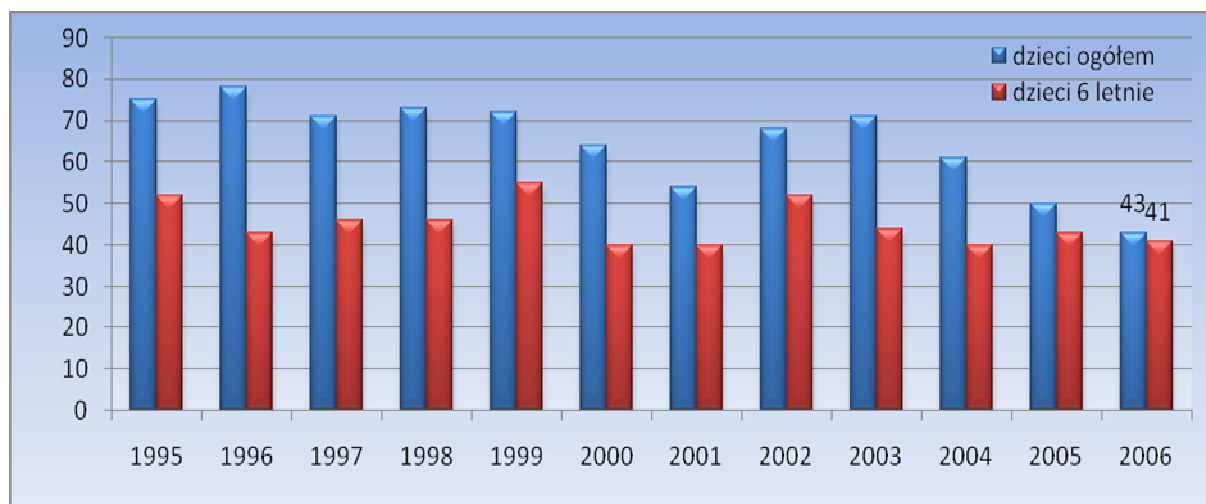
Dalszy rozwój społeczeństwa informacyjnego na terenie gminy będzie uzależniony od ograniczenia bariery ekonomicznej w dostępie do internetu oraz od efektywnego informatyzowania administracji w gminie, połączonej z procesem uświadamiania i uczenia się mieszkańców jak korzystać z usług i technologii informacyjnych.

2.2.6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

Gmina dysponuje stosunkowo dobrze rozwiniętą siecią placówek oświatowo-wychowawczych. Ogółem funkcjonują trzy szkoły podstawowe sześcioklasowe i jedno gimnazjum. Funkcje zlikwidowanego w 2005 roku przedszkola przejęły szkoły podstawowe, które w swoim zakresie wyodrębniły oddziały przedszkolne. Łącznie edukacją przedszkolną objętych jest 43 dzieci, co stanowi prawie 30% populacji dzieci, które powinny być objęte tego typu edukacją. Wskaźnik dla województwa wynosi prawie 36%.

Wykres 17. Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych

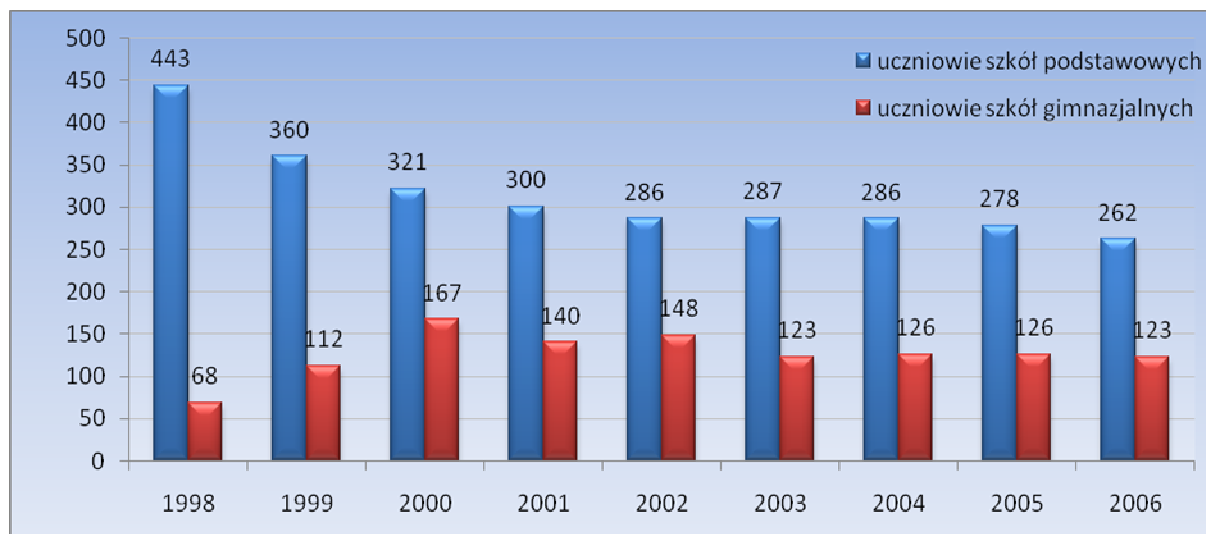

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Infrastruktura edukacyjna jest dosyć dobrze dostosowana do liczby uczniów. Łącznie do szkół podstawowych uczęszcza 262 dzieci, zaś do szkół gimnazjalnych – 123 uczniów. Średnio na jeden oddział w szkole podstawowej przypada 14,5 ucznia (przy 18 średnio w województwie), natomiast w gimnazjum na jeden oddział przypada 20 uczniów (podczas gdy wskaźnik ten dla województwa kształtuje się na poziomie 24 uczniów).

Liczba uczniów w szkołach systematycznie spada i ta tendencja będzie się utrzymywać w ciągu najbliższych lat. Kształtowanie się liczby uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach na przestrzeni ostatnich lat przedstawiono na wykresie 18.

Wykres 18. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Wyposażenie szkół w komputery jest bardzo dobre, dla szkół podstawowych i gimnazjum - wskaźnik wyposażenia wynosi 100%. Nasycenie komputerami jest porównywalne ze średnimi wskaźnikami w kraju i województwie. Średnio w szkołach podstawowych i gimnazjalnych przypada odpowiednio 19 i 12 uczniów na komputer. Są to wskaźniki nieco lepsze niż średnie w kraju i województwie, natomiast w dalszym ciągu odbiegające od tych notowanych w innych regionach Unii Europejskiej.

INFRASTRUKTURA SPORTOWA

Gmina jest stosunkowo słabo wyposażona w infrastrukturę sportową, na którą składają się boiska oraz hala sportowa przy Zespole Szkół. Hala to jedyny dobrze wyposażony obiekt sportowy. W okresie jesienno-zimowym z hali mogą korzystać także mieszkańcy gminy.

W najbliższych latach należy zadbać przede wszystkim o doposażenie w sprzęt istniejącej infrastruktury sportowej oraz o pełniejsze wykorzystanie jej przez mieszkańców.

INFRASTRUKTURA KULTURY

W skład gminnej infrastruktury kultury wchodzi przede wszystkim takie placówki jak: Gminna Biblioteka Publiczna, strażnice (remizy strażackie) oraz świetlice wiejskie.

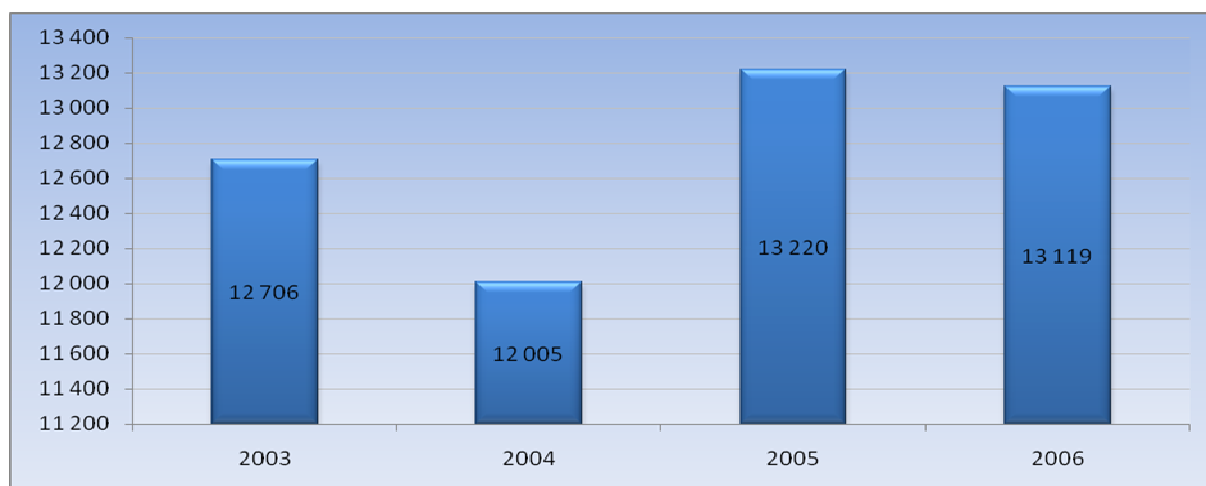
Ważną rolę w szerzeniu działalności kulturalno-oświatowej w gminie pełni Gminna Biblioteka Publiczna, dysponująca księgozbiorem ocenianym na prawie 11,2 tys. woluminów. Niestety mieszkańcy dosyć niechętnie korzystają z możliwości wypożyczania książek. Ogólnie w placówkach bibliotecznych zarejestrowanych jest około 300 czytelników, czyli 8% społeczeństwa, przy średniej dla województwa wynoszącej 20%. Jeden czytelnik w ciągu roku wypożycza średnio 14 książek, podczas gdy w województwie średnia wypożyczeń wynosi 19 książek.

Ważną funkcję kulturalną w życiu mieszkańców gminy pełnią również świetlice wiejskie w 11 miejscowościach. Przy świetlicach, w których organizowane są imprezy okolicznościowe, dyskoteki czy zebrania, działa 9 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP), w tym dwie włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Tylko 6 z jednostek OSP posiada samochód. Pod opieką Ochotniczej Straży Pożarnej znajduje się 17 obiektów, z których tylko dwa są drewniane. Oprócz wypełniania ważnych zadań z zakresu bezpieczeństwa publicznego, strażnice są zwykle najważniejszym centrum życia kulturalnego na wsi. Stanowią też doskonałe narzędzie do mobilizowania (szczególnie młodych ludzi) do aktywności społecznej. Dlatego należy zadbać o właściwe funkcjonowanie OSP i ich wyposażenie w niezbędny sprzęt i środki.

INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ

Dostęp mieszkańców gminy do usług medycznych jest dość dobry. W gminie działa jeden niepubliczny zakład opieki zdrowotnej. Na jedną przychodnię przypada 3,6 tys. mieszkańców. Jest to wskaźnik dwukrotnie wyższy niż średnia w województwie (1 800 osób na 1 przychodnię), ale należy pamiętać, że spora część mieszkańców gminy korzysta z usług placówek opieki zdrowotnej w Białej Podlaskiej.

Wykres 19. Liczba przyjęć w poradniach lekarskich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

W gminie działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, z usług którego korzysta około 10% ludności gminy. Pomoc udzielana jest głównie w formie zasiłków pieniężnych, pomocy rzeczowej, poradnictwa specjalistycznego oraz posiłków dla dzieci. Głównymi powodami przyznania pomocy społecznej są: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Tabela 2. Gospodarstwa domowe według przyczyn ubiegania się o pomoc społeczną 2003 roku.

Przyczyna ubiegania się o pomoc społeczną	Liczba gospodarstw
Długotrwała choroba	140
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	81
Bezrobocie	68
Upośledzenie fizyczne/umysłowe	64
Wielodzietność	49
Alkoholizm	40
Rodzina niepełna	29
Ochrona macierzyństwa	17
Bezdomność	1
Trudności po opuszczeniu zakładu karnego	1

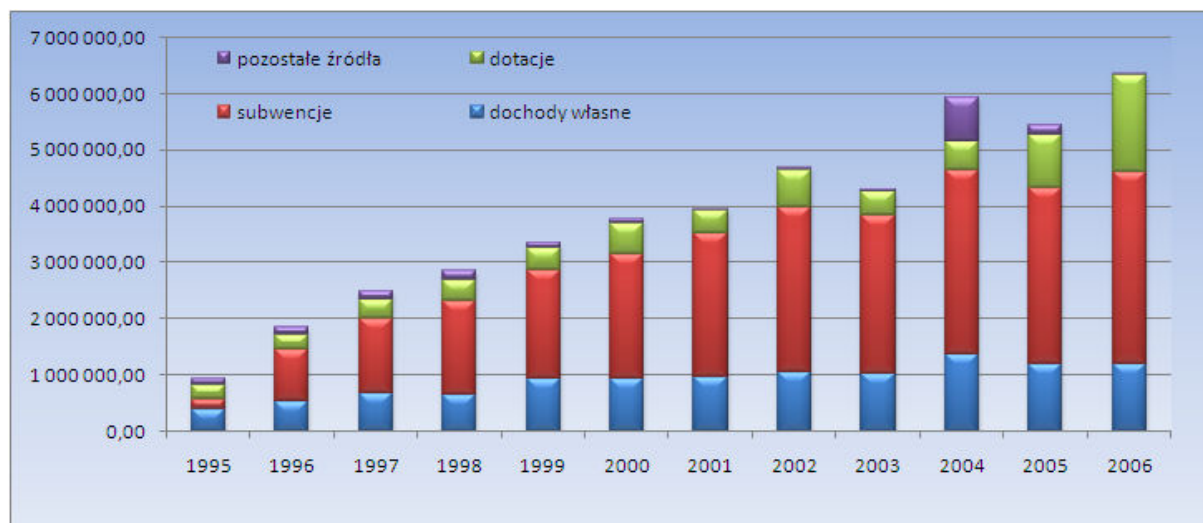
2.2.7. JAKOŚĆ RZĄDZENIA W GMINIE

Zdolność gminy do skutecznego rządzenia i przewyższania problemów rozwojowych stanowi obecnie jedno z głównych wyzwań samorządów lokalnych w Polsce. W niniejszej analizie skoncentrowano się na krótkim omówieniu trzech najważniejszych czynników decydujących o jakości rządzenia w gminie, tj.: zdolności inwestycyjnej gminy, zaangażowania kapitału społecznego w proces rządzenia gminą oraz stosowanych praktyk planowania strategicznego i promowania gminy na forum krajowym i międzynarodowym.

ANALIZA ZDOLNOŚCI INWESTYCYJNEJ GMINY

Zdolność gminy do inwestowania uzależniona jest głównie od wielkości dochodów oraz struktury wydatków w budżecie gminy. W ciągu ostatnich lat można zaobserwować stały wzrost dochodów gminy Tucza. Wielkość tych dochodów w roku 2006 wyniosła prawie 6,5 mln zł i wzrosła w porównaniu z rokiem 2000 o prawie 68%. Głównymi składnikami dochodów budżetu gminy są wpływy z subwencji (53%) i dotacje celowe z budżetu państwa (27%). Dochody własne stanowią niecałe 19% i ich udział w dochodach ogółem pozostaje od lat na podobnym poziomie.

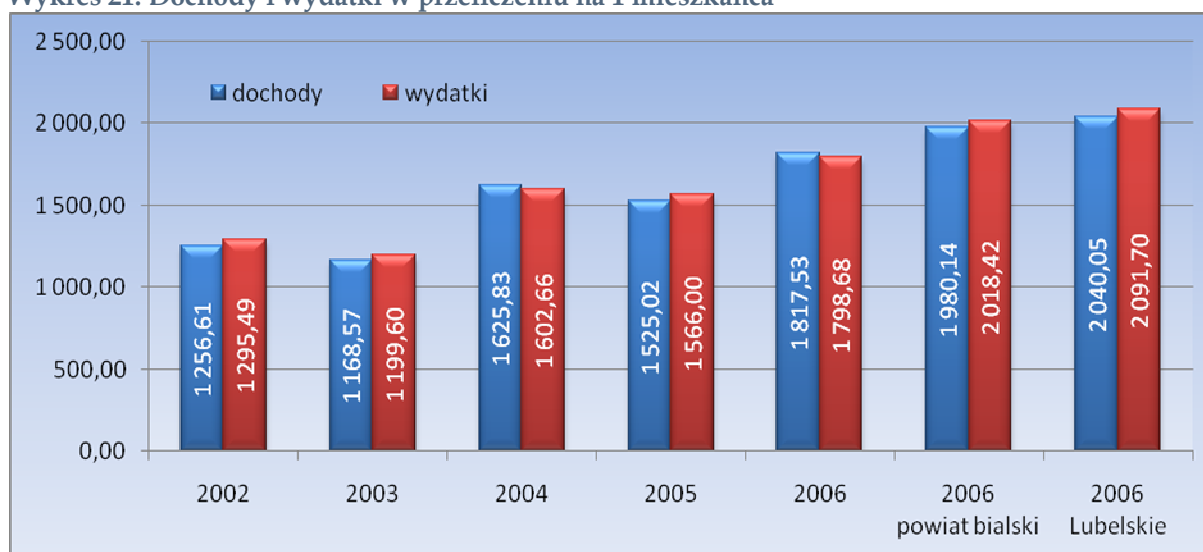
Wykres 20. Struktura i wielkość dochodów gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Pomimo obserwowanego stałego wzrostu dochodów w budżecie gminy, ich wielkość w przeliczeniu na jednego mieszkańca pozostaje nadal niska i kształtuje się na poziomie 1 817 zł, co stanowi około 89% średniej dla województwa.

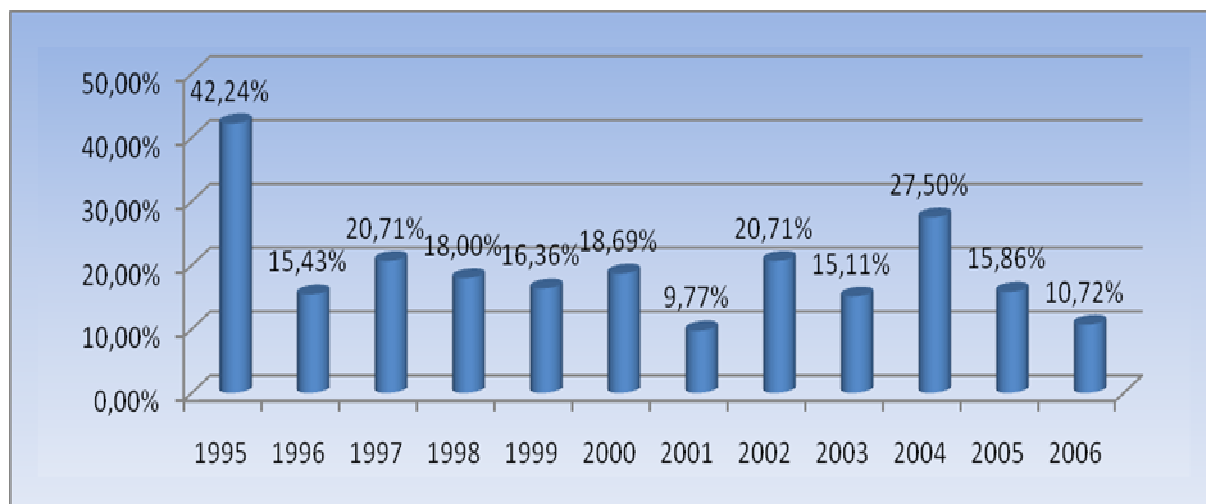
Wykres 21. Dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Stosunkowo niekorzystnie kształtuje się struktura wydatków w budżecie gminy. Szacuje się, że ponad 60% wydatków budżetu gminy stanowią wydatki bieżące jednostek budżetowych (z czego ponad 50% przeznaczane jest na wynagrodzenia pracownicze, a niecałe 30% na zakup materiałów i usług).

Wykres 22. Wydatki inwestycyjne gminy (jako % budżetu)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US

Średnio w ciągu roku na inwestycje gmina przeznaczająca około 15% budżetu, czyli około 670 tys. złotych (185 zł na mieszkańca). Niska zdolność inwestycyjna gminy powoduje konieczność poszukiwania zewnętrznych źródeł dofinansowania. W latach 2000-2006 na działania inwestycyjne udało się gminie pozyskać środki w wysokości około 1,2 mln zł. Głównymi źródłami dofinansowania zadań inwestycyjnych był: Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych, SAPARD, Kontrakt Wojewódzki, Bank Gospodarstwa Krajowego, Urząd Marszałkowski oraz Ekofundusz.

JAKOŚĆ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINIE

Jakość kapitału społecznego i jego zaangażowanie w proces zarządzania wspólnotą gminną jest obecnie jednym z głównych przejawów dobrego rządzenia na poziomie lokalnym. Zwykle kapitał społeczny oceniany jest w takich kategoriach jak: aktywność obywatelska (mierzona między innymi udziałem w wyborach i organizacjach społecznych), zaradność mieszkańców (połączona z chęcią współpracy i pomagania innym, np. w ramach pomocy dobrosąsiedzkiej), poziom wzajemnego zaufania i bezpieczeństwa mieszkańców (również socjalnego), religijność oraz niski poziom występowania patologii społecznych.

Trudno jest jednoznacznie ocenić jakość kapitału społecznego w gminie. Wydaje się, że jest on jednak stosunkowo niski. Za takim stwierdzeniem przemawiają następujące argumenty:

- Niewielki odsetek radnych z wyższym wykształceniem (tylko 3 radnych posiada wykształcenie wyższe - 20%),
- Niewielkie zaangażowanie mieszkańców gminy w życie społeczno-kulturalne (np. niski stopień korzystania z księgozbiorów bibliotecznych, niski poziom świadomości ekologicznej, itd.)

- Ogólna niechęć mieszkańców do angażowania się w sprawy nowatorskie
- Duży poziom wykluczenia społecznego, połączony często z patologicznym nadużywaniem alkoholu.
- Stosunkowo duża ilość aktywnie działających organizacji pozarządowych na terenie gminy (10 organizacji zarejestrowanych KRS, co daje nieco ponad 2,7 organizacji na 1 000 mieszkańców - średniej dla województwa 2,2),

PRAKTYKA PLANOWANIA STRATEGICZNEGO I PROMOWANIA GMINY

O jakości rządzenia w gminie decyduje w dużym stopniu praktyka planowania strategicznego i jakość przygotowywanych dokumentów. Gmina Tucznna posiada większość wymaganych prawem dokumentów strategicznych. Ogólna polityka rozwoju gminy prowadzona jest w oparciu o strategię opracowaną przed rokiem 2001 i uszczegółowioną w 2006 w postaci Planu Rozwoju Lokalnego. Polityka w zakresie planowania przestrzennego prowadzona jest na podstawie Miejsowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego, zaś sprawy związane z ochroną środowiska zostały szczegółowo uregulowane w dwóch dokumentach, tj. Program ochrony środowiska na lata 2004-2015, Koncepcji Gospodarki Ściekowej na lata 2004-2015 oraz Planie Gospodarki Odpadami na lata 2004-2015. Kwestie polityki społecznej reguluje Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Tucznnej na lata 2004-2013. Brakuje natomiast dokumentu wyznaczającego ramy współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi. W przyszłości należy w większym stopniu zadbać o aktualność obowiązujących dokumentów i ich system monitorowania.

Gmina Tucznna posiada swoją stronę internetową (www.gminatucznna.pl), mimo to działalność promocyjna gminy jest prowadzona na niewielką skalę. Gmina nie posiada obcojęzycznych materiałów promocyjnych, ani nie uczestniczy w targach międzynarodowych. Nie prowadzi również współpracy międzynarodowej, która jak wiadomo może być ważnym instrumentem promowania się i przyciągania turystów z zewnątrz. W przyszłych działaniach należy zatem dążyć do zwiększenia aktywności gminy w zakresie promocji i współpracy międzynarodowej.

2.3. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest podsumowaniem mocnych i słabych stron gminy wynikających z uwarunkowań wewnętrznych oraz szans i zagrożeń zdeterminowanych w dużej mierze przez czynniki zewnętrzne.

Mocne strony • Korzystna lokalizacja (blisko przejścia granicznego w Sławatyczach i miast: Białej Podlaskiej, Parczewa, Międzyrzecza Podlaskiego; blisko drogowego przejścia granicznego w Terespolu, Kukurykach oraz „suchego” portu kolejowego przeładunkowy w Małaszewiczach), • Położenie w pobliżu obszaru podwyższonej aktywności gospodarczej i transeuropejskiego korytarza transportowego, • Duża lesistość gminy oraz duża ilość zwierzyny leśnej oraz wyznaczone tereny łowne, • Różnorodne i cenne przyrodniczo środowisko naturalne, • Dobra baza do rozwoju przetwórstwa żywności (w tym żywności ekologicznej), • Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć dróg, • Dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna, • Wolne tereny do rozwoju różnych form turystyki (w tym agroturystyki, turystyki łowieckiej). • Dobrze rozwinięta infrastruktura wodociągowa.	Słabe strony • Wyludnianie się gminy oraz niska gęstość zaludnienia • Niski poziom wykształcenia mieszkańców • Niska jakość kapitału ludzkiego (apatia i niechęć do rozwiązywania własnych problemów, zbyt duża zależność od pomocy społecznej) • Niski poziom kapitału społecznego w gminie (słaba aktywność społeczna, niski poziom czytelnictwa, słaba świadomość ekologiczna mieszkańców, patologie społeczne) • Słabo rozwinięty sektor przedsiębiorczości pozarolniczej • Niski poziom rozwoju turystyki w gminie (brak bazy noclegowo-gastronomicznej oraz atrakcyjnej oferty dla turystów) • Niski standard nawierzchni dróg • Słabo rozwinięta infrastruktura kanalizacyjna. • Brak sieci gazowej na terenie gminy • Niska zdolność inwestycyjna gminy • Ogólnie niska atrakcyjność inwestycyjna i turystyczna gminy połączona ze słabą działalnością promocyjną gminy
Szanse • Wykorzystanie szans rozwoju gminy i jej społeczności wynikających z dostępnych programów Unii Europejskiej • Włączenie się gminy w ogólnoeuropejski nurt rozwoju turystyki (budowa niezbędnej infrastruktury, rozwój miejscowych produktów turystycznych, promocja w układzie sieciowym, itd.) • Modernizacja i postępująca specjalizacja rolnictwa, w tym rozwój rolnictwa niszowego (np. rolnictwa ekologicznego, rolnictwa produkującego na potrzeby sektora produkującego energię odnawialną) • Rozwój społeczeństwa informacyjnego (dostęp mieszkańców do informacji, wiedzy i zatrudnienia)	Zagrożenia • Niewiara i niechęć mieszkańców do poprawy swojej sytuacji życiowej (połączona ze zwiększającą się zależnością mieszkańców od pomocy socjalnej) • Wyludnianie się wsi oraz postępująca degradacja społeczna • Postępująca marginalizacja gminy oraz brak realnych możliwości przyspieszenia własnego rozwoju ze źródeł zewnętrznych • Obniżanie się konkurencyjności gminy spowodowane między innymi niskim standardem infrastruktury, niskim poziomem rozwoju przedsiębiorczości i turystyki

3. WIZJA STRATEGICZNEGO ROZWOJU GMINY

Przy określaniu wizji rozwoju gminy wziętą pod uwagę następujące czynniki:

- uwarunkowania zewnętrzne, czyli otoczenie zewnętrzne rozwoju gminy zdefiniowane w analizie SWOT jako potencjalne szanse i zagrożenia,
- uwarunkowania wewnętrzne, określone w analizie SWOT jako mocne i słabe strony gminy,
- obowiązujące dokumenty strategiczne, zarówno te na poziomie gminy, jak i wyższym – na poziomie województwa i kraju,
- kompetencje samorządu gminnego, które stanowią punkt wyjścia do określenia działań i kluczowych projektów dla rozwoju gminy,
- instrumenty i programy finansowe, dostępne dla gminy w ramach obecnej perspektywy Unii Europejskiej,
- konsultacje społeczne, przeprowadzone w formie warsztatów i badań ankietowych (wyniki zostały omówione w Załączniku 1).

Z przeprowadzonej analizy SWOT wynika, że gmina Tucznia boryka się z wieloma poważnymi problemami rozwojowymi. Ogólnie można stwierdzić, że problemy te są typowe dla wielu gmin wiejskich w Polsce i dotyczą głównie niedorozwoju podstawowej infrastruktury technicznej oraz niskiej jakości kapitału ludzkiego. Czynniki te mają decydujący wpływ na słabo funkcjonującą gospodarkę lokalną, zdominowaną w dużym stopniu przez rozdrobnione i niedochodowe rolnictwo oraz słabo rozwiniętą przedsiębiorczość pozarolniczą. Z kolei słabo funkcjonująca gospodarka nie jest w stanie zapewnić mieszkańcom wystarczającej ilości miejsc pracy, przez co sytuacja materialna i jakość życia wielu gospodarstw domowych uzależniona jest w zbyt dużym stopniu od dochodów socjalnych.

Z drugiej strony gmina dysponuje znaczącymi atutami, które jeśli zostaną we właściwy sposób wykorzystane, mogą doprowadzić do uruchomienia pozytywnych mechanizmów rozwoju gminy. Atuty te to przede wszystkim czysta i różnorodna przyroda, dobre warunki do produkcji wysokiej jakości żywności oraz znaczne zasoby zdolnych do pracy ludzi.

PRZYJĘTA LOGIKA STRATEGICZNYCH DZIAŁAŃ

Kluczem do zmiany niekorzystnej sytuacji w gminie powinno być przede wszystkim **ukierunkowanie działań na aktywizację lokalnej gospodarki**. Powinno to się odbywać poprzez lepsze wykorzystanie zasobów wewnętrznych gminy, tkwiących chociażby w sektorze rolnym, jak i pozarolnym – na przykład poprzez aktywne wspieranie lokalnej przedsiębiorczości. W swoich strategicznych działaniach gmina powinna również zadbać o poprawę swojej atrakcyjności, po to aby zwiększyć szanse na przyciąganie potencjalnych inwestorów i turystów z zewnątrz. Dlatego też należy dążyć przede wszystkim do poprawy stanu infrastruktury drogowej i wodno-kanalizacyjnej oraz stworzenia terenów inwestycyjnych do rozwoju przedsiębiorczości związanej głównie z rekreacją, turystyką drobną

przedsiębiorczością (w tym rozwój przemysłu drzewnego i usług rynkowych). Działaniom tym powinna towarzyszyć aktywna promocja gminy oraz poprawa efektywności zarządzania gminą, prowadząca między innymi do jak najlepszego wykorzystywania środków unijnych skierowanych na rozwój samorządów lokalnych w Polsce.

Drugim pożądanym kierunkiem rozwoju gminy powinno być **doprowadzenie do poprawy atrakcyjności inwestycyjnej**, po to aby zwiększyć szanse na przyciąganie potencjalnych inwestorów i turystów z zewnątrz. Dlatego też należy dążyć przede wszystkim do poprawy stanu infrastruktury drogowej i kanalizacyjnej oraz przygotowania terenów inwestycyjnych do rozwoju przedsiębiorczości związanej głównie z rekreacją i turystyką. Działaniom tym powinna towarzyszyć aktywna promocja gminy oraz poprawa efektywności zarządzania gminą, prowadząca między innymi do jak najlepszego wykorzystywania środków unijnych skierowanych na rozwój samorządów lokalnych w Polsce.

W strategicznych działaniach gmina powinna również zadbać o **poprawę rozwoju społeczeństwa obywatelskiego**. Lepsza jakość kapitału ludzkiego i społecznego wpłynie korzystnie na ogólną atrakcyjność gminy oraz wywoła dodatkowe mechanizmy rozwojowe. Środkiem do osiągnięcia tego celu powinny być nie tylko inwestycje w rozwój infrastruktury społecznej, ale również – a może przede wszystkim – działania nakierowane na podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców oraz mobilizowanie ich do większej aktywności społecznej.

Należy oczekiwać, iż pozytywne zmiany, jakie zajdą w wyniku realizacji szeregu działań nakierowanych na rozwój gospodarki i zasobów ludzkich, przyczynią się w dłuższej perspektywie czasu do poprawy jakości życia mieszkańców, co jest celem nadrzędnym niniejszej strategii. Uproszczoną logikę strategicznych działań przedstawiono w układzie graficznym poniżej.

POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Aktywizacja lokalnej gospodarki

Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność gminy

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Obszary działań:

sektor rolny,
przedsiębiorczość
pozarolnicza,
turystyka promocja,
jakość rządzenia

Obszary działań:

infrastruktura
techniczna,
turystyczna, tereny
inwestycyjne,
promocja,

Obszary działań:

infrastruktura
społeczna,
wykształcenie
i kwalifikacje, kultura
i sport, zdrowie
i bezpieczeństwo

POŻĄDANY STAN ROZWOJU GMINY

Zakłada się, że w wyniku wdrożenia działań zaproponowanych w niniejszej strategii, nastąpi zauważalna poprawa sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie. Poniżej dokonano krótkiej projekcji pożądanego stanu rozwoju gminy, do którego należy dążyć wdrażając poszczególne elementy strategii.

Oczekuje się, że gmina Tucza w roku 2015 będzie:

- bardziej atrakcyjnym miejscem do zamieszkania,
- bazą rekreacyjną dla mieszkańców pobliskich miast, uczestników spotkań międzynarodowych, myśliwych i turystów,
- dysponowała lepiej rozwiniętą gospodarką lokalną, charakteryzującą się większą ilością miejsc pracy i bardziej efektywnym rolnictwem,
- miała bardziej wykształconych i aktywnych społecznie mieszkańców,
- borykała się z mniejszym poziomem ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Sposób i zakres monitorowania zakładanych zmian został szczegółowo przedstawiono w rozdziale dotyczącym systemu monitorowania realizacji strategii.

4. MISJA ORAZ CELE STRATEGII

W niniejszej strategii obowiązuje hierarchiczny układ celów strategii, składający się z trzech poziomów:

- **misji strategii**, stanowiącej swego rodzaju cel nadrzędny działań strategicznych,
- **celów strategicznych**, pozwalających na strategiczne ukierunkowanie działań gminy w dłuższym horyzoncie czasowym,
- **celów operacyjnych**, uszczegóławiających cele strategiczne i będących podstawą do zaplanowanych działań realizacyjnych.

MISJA STRATEGII

Misja rozwoju gminy wskazuje na cel nadrzędny, do którego należy dążyć realizując poszczególne elementy strategii. Zwykle misja formułowana jest w sposób ogólny i adresowana jest do ogółu osób zamieszkujących daną gminę. W niniejszym dokumencie przyjęto następujące sformułowanie misji rozwoju dla gminy Tucznia:

Misją gminy Tucznia jest poprawa jakości życia w gminie poprzez aktywizację gospodarczą i społeczną mieszkańców.

CELE STRATEGII

Misja będzie możliwa do spełnienia dzięki realizacji następujących celów strategicznych (CS):

CS 1: Aktywizacja lokalnej gospodarki

CS 2: Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność gminy

CS 3: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Jak już wcześniej wskazano, niezbędnym warunkiem poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie jest lepiej funkcjonująca gospodarka lokalna. Od jej rozwoju – zarówno w sferze rolnej, jak i pozarolnej – zależą w dużym stopniu źródła dochodów mieszkańców. Obecnie efektywność lokalnej gospodarki jest bardzo ograniczona, czego przejawem są niskie dochody mieszkańców oraz duży poziom bezrobocia, również tego, ukrytego w rozdrobnionych i mało dochodowych gospodarstwach rolnych. Brak możliwości zatrudnienia powoduje, że duży odsetek osób utrzymuje się ze źródeł niezarobkowych oraz jest zmuszonych korzystać z różnych form opieki społecznej. Niskie lub brak stałych źródeł utrzymania wpływają negatywnie na ogólne warunki życia mieszkańców, a także często prowadzą do licznych zjawisk patologii i wykluczenia społecznego.

Niestety nie da się zbudować podstaw dobrze funkcjonującej gospodarki bez poprawy jakości kapitału ludzkiego i społecznego w gminie. Z analizy SWOT wynika, że jakość kapitału ludzkiego jest dosyć niska i jest jednym z głównych czynników ograniczających rozwój gminy. Ogólnie niskie wykształcenie mieszkańców, a także brak wiedzy i kluczowych kwalifikacji, powoduje, że duży odsetek mieszkańców ma niewielkie szanse na znalezienie zatrudnienia lub założenia własnej działalności gospodarczej. Prowadzi to do ogólnej apatii i niewiary we własne możliwości. Przejawem tego jest niska aktywność obywatelska i niechęć mieszkańców do samoorganizowania się i działania na rzecz społeczności lokalnej.

Wyżej wymienione słabości i bariery będą mogły być w znacznym stopniu ograniczone poprzez działania operacyjne zaproponowane w ramach przyjętych celów strategicznych. W strategii przewidziano realizację następujących celów operacyjnych (CO), w ramach poszczególnych celów strategicznych:

CS 1: Aktywizacja lokalnej gospodarki

CO 1.1 Poprawa dochodowości gospodarstw rolnych

CO 1.2 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i turystyki

CS 2: Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność gminy

CO 2.1 Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy

CO 2.2 Ochrona i zapobieganie degradacji środowiska naturalnego

CS 3: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

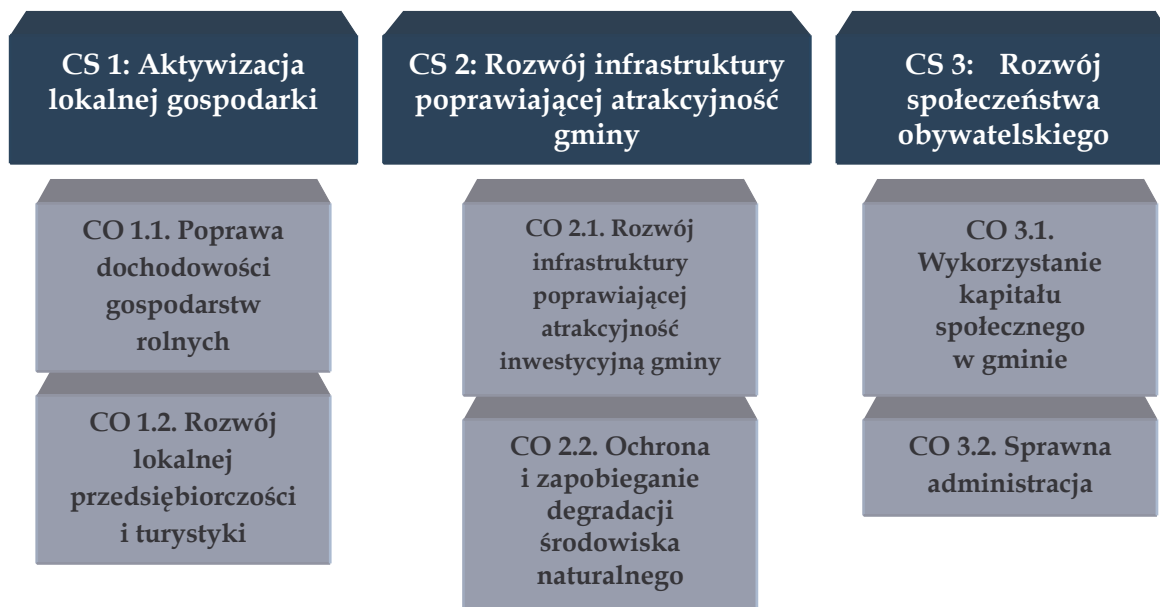
CO 3.1 Wykorzystanie kapitału społecznego w gminie

CO 3.2 Sprawna administracja

Cele operacyjne nie mają układu hierarchicznego i będą realizowane równocześnie, w zależności od dostępnych źródeł finansowania oraz zaangażowania się poszczególnych instytucji i podmiotów we wdrażanie strategii.

Przyjęty układ celów jest w pełni zgodny z priorytetami strategicznymi Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015, a także wpisuje się w strukturę celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020. Uwzględnia również obowiązujące dokumenty strategiczne na poziomie gminnym, tj.: *Plan Gospodarki Ściekowej dla Gminy Tuczna* oraz *Plan Gospodarki Odpadami dla gminy Tuczna na lata 2004-2015*.

**Misją gminy Tucza jest poprawa jakości życia
w gminie poprzez aktywizację gospodarczą
i społeczną mieszkańców**

GŁÓWNE KIERUNKI DZIAŁAŃ W RAMACH CELÓW OPERACYJNYCH

Zaproponowane cele operacyjne będą wdrażane poprzez zestaw działań i kluczowych projektów, zidentyfikowanych i zaakceptowanych przez Radę Gminy w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym, będącym nieodłącznym elementem systemu wdrażania strategii. Poniżej dokonano krótkiej charakterystyki celów operacyjnych, wskazując jednocześnie na główne kierunki działań w obrębie poszczególnych celów oraz typy projektów, możliwych do sfinansowania ze źródeł krajowych i zagranicznych. Z uwagi na fakt, że nie wszystkie zidentyfikowane zadania inwestycyjne będą mogły być sfinansowane z budżetu gminy lub źródeł zewnętrznych, dla niektórych rodzajów inwestycji podano strategiczne kryteria, jakimi należy się kierować dokonując wyboru projektów do realizacji.

Cel strategiczny 1: Aktywizacja lokalnej gospodarki

CO 1.1 Poprawa dochodowości gospodarstw rolnych

Rolnictwo w gminie Tucza jest i pozostanie podstawowym źródłem utrzymania dla większości mieszkańców gminy. Sektor ten cechuje się jednak coraz niższymi dochodami i jest w dużym stopniu zdominowany przez małe i słabo wyposażone

gospodarstwa rolne. Gospodarstwa te produkują głównie na własne potrzeby i w dużym stopniu uzależnione są od dochodów socjalnych (tj. emerytur, rent i dopłat bezpośrednich).

Poprawa dochodowości gospodarstw rolnych będzie jednym z podstawowych warunków zwiększenia efektywności lokalnej gospodarki. Z jednej strony rynek i konkurencja będzie wymuszała zaprzestanie działalności wielu gospodarstw rolnych, z drugiej zaś będzie następował powolny proces konsolidacji i specjalizacji sektora rolnego w gminie. Ważne jest, aby działania wynikające ze niniejszej strategii mogły nie tylko łagodzić trudne procesy restrukturyzacyjne zachodzące w rolnictwie, ale również przyczyniać się do zwiększenia konkurencyjności i specjalizacji gospodarstw większych, zdolnych utrzymać się na rynku i dostosować się do wymogów Wspólnej Polityki Rolnej. Należy również zadbać o rozwój gospodarstw mniejszych, szukając dla nich szans przetrwania w takich niszach jak: rolnictwo ekologiczne czy agroturystyka.

Główne kierunki działań / typy projektów

W ramach powyższego celu operacyjnego będą realizowane następujące działania / typy projektów⁶:

- podnoszenie wiedzy i kwalifikacji rolników (w tym rolników młodych) w zakresie prowadzenia gospodarstwa i jego modernizacji,
- wspieranie procesu zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych (scalanie gruntów, przekazywanie gospodarstw za renty strukturalne, itd.),
- wspieranie procesu różnicowania działalności gospodarstw rolnych (szkolenia przekwalifikowujące, agroturystyka, produkcja surowca energetycznego, drobne przetwórstwo produktów rolnych i leśnych - rozwój przemysłu drzewnego - zalesianie gruntów rolnych, itd.)
- rozwój rolnictwa ekologicznego (zmiana metody upraw, certyfikacja produkcji, promocja, itd.)
- wspieranie instytucji otoczenia rolnictwa (zrzeszanie się rolników, grupy producenckie, infrastruktura skupu i przetwórstwa produktów rolnych, itd.)
- inne.

Możliwe źródła finansowania działań / projektów

W okresie realizacji strategii będzie istniała możliwość finansowania ww. zadań m.in. z następujących źródeł:

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (wszystkie rodzaje działań),
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki (szkolenia rolników w zakresie przekwalifikowania się na inne zawody)
- Ekofundusz (produkcja energii ze źródeł odnawialnych)

⁶ Nie wszystkie działania realizowane w ramach tego celu operacyjnego są w kompetencjach samorządu gminnego. Strategia jednak stara się uwzględniać wszelkie działania, które kompleksowo przyczyniają się do realizacji jej celów.

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (ekologiczne formy produkcji rolnej),
- inne.

Kryteria wyboru realizowanych projektów

Większość zaplanowanych działań w ramach tego celu będzie realizowana przez instytucje i podmioty niezależne od samorządu gminnego. Prawie wszystkie działania będą finansowane z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, w oparciu o ściśle określone kryteria. Dlatego też, głównym zadaniem władz gminnych będzie przede wszystkim promocja dostępnych działań i zachęcenie wszystkich objętych programem do skorzystania z dostępnych form pomocy na modernizację sektora rolnego.

CO 1.2 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i turystyki

Z przeprowadzonych analiz wynika, że poziom rozwoju przedsiębiorczości w gminie jest dosyć niski. Wpływa to negatywnie na niskie wskaźniki zatrudnienia w sektorze pozarolniczym i w konsekwencji prowadzi do coraz większego ubożenia mieszkańców. Z drugiej strony istnieją realne szanse na rozwój sektora małej i średniej przedsiębiorczości, szczególnie w takich obszarach jak: turystyka i rekreacja, usługi na rzecz rolnictwa i leśnictwa oraz rzemiosło i mała przetwórczość. Gmina posiada znaczny potencjał do rozwoju tych sektorów i będzie miała dostęp do różnego rodzaju instrumentów wspierania małej i średniej przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

Główne kierunki działań / typy projektów

W ramach powyższego celu operacyjnego będą realizowane następujące działania / typy projektów:

- aktywne wspieranie istniejących i potencjalnych przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków na rozwój,
- wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej; w tym bazy noclegowo-gastronomicznej, szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, odnowa obiektów zabytkowych i lokalnych pomników historii (zgodnie z mapą nr 3),
- odnowa miejscowości w celu poprawy warunków życia mieszkańców wsi oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy (w tym takich miejscowości jak: Bokinka Królewska, Leniuszki, Matiaszówka),
- rozwój lokalnych produktów turystycznych (potrawy regionalne, tradycyjne produkty rękodzielnicze, promocja łowiectwa i myślistwa, itd.),
- aktywna promocja gminy na forum krajowym i międzynarodowym,
- rozwój turystyki przejazdowej (w tym inwestycje w infrastrukturę gastronomiczną, bezpieczne parkingi, miejsca postojowe dla samochodów ciężarowych w pobliżu tras prowadzących do przejścia granicznego w Sławatyczach, rozwój usług z zakresu organizacji konferencji i szkoleń dla mieszkańców powiatu bialskiego oraz partnerów z Białorusi i Ukrainy),
- inne.

Możliwe źródła finansowania działań / projektów

W okresie realizacji strategii będzie istniała możliwość finansowania ww. zadań m.in. z następujących źródeł:

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (wspieranie przedsiębiorczości pozarolniczej na obszarach wiejskich oraz odnowy wsi),
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (dotacje inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw, rozwój infrastruktury turystycznej, współpraca międzynarodowa, promocja),
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki (szkolenia i wsparcie dla przedsiębiorstw oraz osób rozpoczynających działalność gospodarczą),
- Program Rozwoju Polski Wschodniej (ścieżki rowerowe, promocja w układzie Polski Wschodniej),
- Program Partnerstwa i Sąsiedztwa 'Polska - Białoruś - Ukraina' (współpraca transgraniczna m.in. w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i turystyki, kultury - organizacja plenerów malarskich, fotograficznych i innych),
- inne.

Kryteria wyboru projektów

Przy wyborze projektów do realizacji ze środków publicznych będą brane pod uwagę przede wszystkim:

- kryteria ekonomiczne (dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw, infrastruktura turystyczna),
- kryteria równości szans (dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw),
- kryteria wynikające z programu operacyjnego, w ramach którego będzie składany dany projekt do sfinansowania,
- inne.

Cel strategiczny 2: Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność gminy

CO 2.1 Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy

Podstawą do poprawy efektywności lokalnej gospodarki jest dobry stan infrastruktury technicznej. Jednym z zasadniczych warunków aktywizacji gospodarczej gminy jest jej dostępność komunikacyjna. Dotyczy to zarówno ośrodków miejskich i przejścia granicznego w Sławatyczach, jak i dostępności komunikacyjnej samego ośrodka gminnego (ze wszystkimi miejscowościami gminy). W celu zapewnienia odpowiedniej jakości dróg należy podjąć prace modernizacyjne i remontowe wyznaczonych odcinków sieci komunikacyjnej. Brak odpowiedniej infrastruktury drogowej wpływa negatywnie nie tylko na jakość życia mieszkańców, ale również ogranicza funkcjonowanie lokalnej gospodarki oraz obniża atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną gminy.

Główne kierunki działań / typy projektów

W ramach powyższego celu operacyjnego będą realizowane następujące działania / typy projektów:

- modernizacja wybranych elementów infrastruktury drogowej (gminnej oraz powiatowej)⁷,
- zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy i poprawa komunikacji wewnątrz gminy,
- informatyzacja gminy (budowa infrastruktury dostępu do Internetu oraz wspieranie rozwoju usług elektronicznych),
- przygotowanie terenów inwestycyjnych (głównie na cele turystyczne i rekreacyjne),
- rozwój infrastruktury społecznej (obiekty i urządzenia dla: oświaty, zdrowia, kultury, sportu, opieki społecznej itp.)
- inne.

Możliwe źródła finansowania działań / projektów

W okresie realizacji strategii będzie istniała możliwość finansowania ww. zadań m.in. z następujących źródeł:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (wszystkie rodzaje infrastruktury),
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (infrastruktura sportowa)
- Program Rozwoju Polski Wschodniej (infrastruktura szerokopasmowego internetu),
- Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych (infrastruktura drogowa),
- inne.

Kryteria wyboru projektów inwestycyjnych

Przy wyborze zadań inwestycyjnych do sfinansowania ze środków publicznych będą brane pod uwagę przede wszystkim:

- kryteria ekonomiczne (infrastruktura drogowa),
- kryteria równości szans (informatyzacja),
- kryteria wynikające z programu operacyjnego, w ramach którego będzie składany projekt do sfinansowania,
- inne.

CO 2.2 Ochrona i zapobieganie degradacji środowiska naturalnego

Słabo rozwinięta infrastruktura ochrony środowiska wpływa na obniżenie atrakcyjności danego obszaru zarówno pod względem gospodarczym jak i społecznym. Niska dostępność do ułatwień cywilizacyjnych ma negatywny wpływ

⁷ Realizacja projektów w zakresie modernizacji dróg powiatowych możliwa będzie na podstawie odpowiedniej umowy pomiędzy gminą i powiatem.

na jakość życia mieszkańców. Gminę Tucznę cechują niekorzystne wskaźniki dotyczące wyposażenia terenu gminy i mieszkańców w infrastrukturę kanalizacyjną i gazową. Bez właściwej gospodarki ściekowej i odpadowej może nastąpić szybka degradacja środowiska. Na pogorszenie stanu poszczególnych elementów środowiska naturalnego wpływa również duża ilość mieszkań opalanych węglem kamiennym. Brak zbiorczej sieci kanalizacyjnej i gazowej uniemożliwi w przyszłości pełne wykorzystanie potencjału produkcji ekologicznej żywności i rozwoju turystyki.

Główne kierunki działań / typy projektów

W ramach powyższego celu operacyjnego będą realizowane następujące działania / typy projektów:

- skanalizowanie całej skoncentrowanej zabudowy (budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków w Tucznę),
- ochrona zasobów naturalnych (ochrona wód, gruntów i powietrza),
- zagospodarowanie, przetwarzanie i utylizacja odpadów (wprowadzenie systemu selektywnej zbiórki odpadów, włączenie się w zintegrowany system gospodarki odpadami na poziomie powiatu),
- rozwój energetyki odnawialnej (rozbudowa systemów grzewczych wykorzystujących energię słoneczną, budowa kompostowni, itp.),
- gazyfikacja wybranych obszarów gminy,
- inne.

Możliwe źródła finansowania działań / projektów

W okresie realizacji strategii będzie istniała możliwość finansowania ww. zadań m.in. z następujących źródeł:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (wszystkie rodzaje infrastruktury i energetyka odnawialna),
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (infrastruktura wodno-kanalizacyjna, gospodarki odpadami),
- Ekofundusz (infrastruktura wodno-kanalizacyjna, gospodarki odpadami),
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska (infrastruktura wodno-kanalizacyjna, gospodarki odpadami),
- inne.

Kryteria wyboru projektów inwestycyjnych

Przy wyborze zadań inwestycyjnych do sfinansowania ze środków publicznych będą brane pod uwagę przede wszystkim:

- kryteria ekonomiczne (wodno-kanalizacyjna),
- kryteria ekologiczne (infrastruktura wodno-kanalizacyjna i gazowa),
- kryteria wynikające z programu operacyjnego, w ramach którego będzie składany projekt do sfinansowania,
- inne.

Cel strategiczny 3: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

CO 3.1 Wykorzystanie kapitału społecznego w gminie

Niski poziom wykształcenia mieszkańców jest jednym z głównych czynników hamujących rozwój gminy Tucza. Słabe wykształcenie ogranicza aktywność gospodarczą i obywatelską mieszkańców oraz często prowadzi do ubóstwa i wykluczania społecznego. Należy zatem dążyć do podniesienia wskaźników wykształcenia mieszkańców, zarówno w systemie szkolnym, jak i pozaszkolnym poprzez różne formy kształcenia ustawicznego. Podjęte działania powinny dotyczyć szerokiej problematyki jakości kształcenia i wsparcia młodzieży (w tym młodzieży najbardziej uzdolnionej).

Ponadto o rozwoju gminy w coraz większym stopniu decydują również takie czynniki jak kultura i kapitał społeczny. Kultura pozwala na kształtowanie postaw i zachowań ludzkich oraz jest nieodłącznym elementem procesu kształcenia ludzi. Lokalne tradycje kulturowe i instytucje je promujące stanowią ponadto ważny zasób rozwoju sektora usług turystycznych. Z kolei kapitał społeczny to przede wszystkim związki między ludźmi, stopień zaufania między nimi, a także umiejętność i chęć współdziałania. Wysoki poziom kultury i kapitału społecznego wpływa na jakość rządzenia w gminie, wyzwala wśród ludzi kreatywność, a także przyczynia się do ograniczenia patologii i wykluczenia społecznego.

Główne kierunki działań / typy projektów

W ramach powyższego celu operacyjnego będą realizowane następujące działania / typy projektów:

- dostosowanie infrastruktury edukacyjnej i sportowej gminy do zmieniających się standardów i potrzeb (modernizacja budynków, dostosowanie boisk sportowych, itd.),
- podnoszenie jakości kształcenia w szkołach (doskonalenie kadr nauczycielskich, komputeryzacja i wyposażenie szkół w niezbędny sprzęt, wymiana młodzieży i współpraca międzynarodowa szkół, itd.),
- wspieranie edukacji przedszkolnej (rozwój niezbędnej infrastruktury przedszkolnej, promocja edukacji przedszkolnej wśród mieszkańców, itd.),
- wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży (zajęcia wyrównawcze, zasiłki dla rodzin najuboższych, systemy stypendialne dla młodzieży gimnazjalnej, itd.),
- promocja różnych form edukacji pozaszkolnej (kształcenie ustawiczne osób starszych, edukacja na odległość, itd.),
- rozwój instytucji kultury (modernizacja niezbędnej infrastruktury, w tym strażnic OSP i świetlic wiejskich, wyposażenie w niezbędny sprzęt, wspieranie najważniejszych imprez kulturalnych, itd.),
- inne

Możliwe źródła finansowania działań / projektów

W okresie realizacji strategii będzie istniała możliwość finansowania ww. zadań m.in. z następujących źródeł:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (infrastruktura edukacyjno-sportowa, współpraca międzynarodowa szkół),
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki (podnoszenie jakości kształcenia, doskonalenie kadry nauczycielskiej, systemy stypendialne dla uczniów, wyposażenie szkół w sprzęt, itd.),
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (infrastruktura kulturalna),
- Program Partnerstwa i Sąsiedztwa „Polska – Białoruś – Ukraina” (współpraca transgraniczna m.in. w zakresie edukacji, wymiany młodzieży, współpraca transgraniczna m.in. w zakresie kultury i rozwoju inicjatyw lokalnych, itd.),
- Program Wspólnotowy Comenius (wymiana doświadczeń w zakresie kształcenia szkolnego na poziomie podstawowym)
- Młodzież w działaniu (współpraca młodzieży szkolnej na całym obszarze Unii Europejskiej),
- Program Kultura 2007 (wymiana doświadczeń w zakresie szeroko pojętej kultury europejskiej),
- inne.

Kryteria wyboru projektów

Przy wyborze projektów do realizacji ze środków publicznych będą brane pod uwagę przede wszystkim:

- kryteria ekonomiczne i demograficzne (infrastruktura edukacyjna i sportowa)
- kryteria równości szans (systemy stypendialne),
- kryteria wynikające z programu operacyjnego, w ramach którego dany projekt będzie mógł być finansowany,
- inne.

CO 3.2. Sprawna administracja

Z przeprowadzonych analiz wynika, że poziom kapitału społecznego w gminie Tucza jest dosyć niski. Przejawem tego jest między innymi niewielka ilość organizacji pozarządowych aktywnie działających na terenie gminy, niski poziom świadomości ekologicznej, a także ogólna niechęć i bierność mieszkańców w rozwiązywaniu wspólnych problemów. Zatem kluczem do przełamania tych wszystkich negatywnych zjawisk powinno być uruchomienie działań, które w dłuższej perspektywie zmobilizują ludzi do większej aktywności i pozwolą na oddolną realizację wspólnych inicjatyw na rzecz społeczności gminy.

Główne kierunki działań / typy projektów

W ramach powyższego celu operacyjnego będą realizowane następujące działania / typy projektów:

- aktywne wspieranie partnerstw i inicjatyw oddolnych na rzecz rozwoju gminy lub wsi (formalnych i nieformalnych), w tym zawiązywanie sieci

współpracy z niższym szczeblem administracji (sołectwami), stworzenie bazy dotyczącej walorów przyrodniczo-gospodarczych gminy oraz potencjału ludzkiego na poziomie sołectw, promocja aktywności społecznej (wsparcie stowarzyszeń sportowych i kulturalnych, organizacja konkursów, turniejów i zawodów aktywizujących społeczność gminy), zawiązanie współpracy międzygminnej i międzynarodowej

- prowadzenie efektywnej polityki społecznej (prowadzącej do integracji i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem),
- zwiększanie świadomości mieszkańców wokół najważniejszych problemów rozwoju gminy (ekologia, zdrowie i bezpieczeństwo, przedsiębiorczość, integracja europejska, itd.),
- poprawa jakości rządzenia w gminie (doskonalenie kadr administracji lokalnej, rozwój współpracy ponadgminnej, planowanie strategiczne, itd.),
- aktywna promocja gminy (rozbudowa strony internetowej)
- strategiczne planowanie (stworzenie i aktualizacja dokumentów o charakterze planistycznym, w tym studium uwarunkowań, plan zagospodarowania przestrzennego, gminny program współpracy z organizacjami pozarządowymi, strategia rozwiązywania problemów społecznych)
- inne.

Możliwe źródła finansowania działań / projektów

W okresie realizacji strategii będzie istniała możliwość finansowania ww. zadań m.in. z następujących źródeł:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (współpraca międzynarodowa gminy),
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki (integracja i pomoc społeczna, wspieranie partnerstw, podnoszenie świadomości mieszkańców, itd.),
- Program Partnerstwa i Sąsiedztwa 'Polska - Białoruś - Ukraina' (współpraca transgraniczna m.in. w zakresie rozwoju inicjatyw lokalnych, itd.),
- Program Kultura 2007 (wymiana doświadczeń w zakresie szeroko pojętej kultury europejskiej),
- Europa dla Obywateli (promowanie idei europejskiego społeczeństwa obywatelskiego),
- inne.

Kryteria wyboru projektów

Przy wyborze projektów do realizacji ze środków publicznych będą brane pod uwagę przede wszystkim:

- kryteria równości szans (pomoc społeczna),
- kryteria wynikające z programu operacyjnego, w ramach którego dany projekt będzie mógł być finansowany.

5. SYSTEM WDRAŻANIA I FINANSOWANIA STRATEGII

Przyjęty system wdrażania zakłada realizację całego szeregu działań i projektów, przewidzianych do realizacji w ramach poszczególnych celów operacyjnych strategii. Część projektów została zidentyfikowana i ujęta w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym na lata 2008-2010 (Załącznik 2). Są to najważniejsze projekty inwestycyjne gminy, dla których zaplanowano dofinansowanie z budżetu gminy. Za wdrożenie tych projektów będzie odpowiadał głównie samorząd gminy, bądź jednostki mu podległe (np. placówki edukacyjne). Proces przygotowania i realizacji tych projektów będzie na bieżąco monitorowany przez Urząd Gminy, zarówno od strony finansowej, jak i technicznej.

Zakłada się, że zdecydowana większość projektów pozostanie poza ramami Wieloletniego Planu Inwestycyjnego i będzie wdrażana przez uprawnione do tego instytucje i podmioty. Zatem głównym zadaniem władz gminnych w tym zakresie będzie zidentyfikowanie i zmobilizowanie wszystkich potencjalnych projektodawców i wsparcie ich od strony szkoleniowo-informacyjnej w realizacji określonych typów projektów.

Poniżej zidentyfikowano najważniejsze instytucje i podmioty zaangażowane w proces wdrażania strategii gminy Tucza.

GŁÓWNE INSTYTUCJE I PODMIOTY ZAANGAŻOWANE WE WDRAŻANIE STRATEGII

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie strategii jest Wójt wraz z podległym mu Urzędem Gminy. Wójt odpowiada za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania strategii. W szczególności odpowiedzialny jest za przygotowanie i wdrożenie projektów wynikających z Wieloletniego Planu Inwestycyjnego.

Instytucjami wspomagającymi Urząd Gminy w procesie wdrażania strategii są:

- Rada Gminy, która razem z radami sołeckimi powinna zadbać o promocję i właściwe zrozumienie strategii wśród społeczności lokalnej,
- Placówki szkolno-wychowawcze (szczególna ważna rola nauczycieli jako liderów lokalnych),
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gmina Biblioteka Publiczna,
- Jednostki OSP i ich strażnice,
- Kościół i inne związki wyznaniowe,
- Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy,
- Inne.

Instytucje partnerskie, zarządzające określonymi instrumentami i programami, w ramach których będą finansowane niektóre działania wynikające ze strategii, w tym:

- Urząd Marszałkowski (jako instytucja zarządzająca RPO WL oraz częścią działań w ramach PROW),
- Starostwo Powiatowe w Białej Podlaskiej (dysponent części środków w ramach PROW i PO Kapitał Ludzki),
- Powiatowy Urząd Pracy w Białej Podlaskiej,
- Powiatowy Oddział Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- Agencja Rozwoju Regionalnego,
- Inne.

Do ważnych pomiotów, które w istotny sposób będą przyczyniać się do realizacji celów strategii, należy również zaliczyć **docelowe grupy beneficjentów pomocy**, w tym przede wszystkim:

- przedsiębiorcy i ich związki,
- rolnicy i ich związki,
- koła gospodyń wiejskich,
- bezrobotni,
- osoby podnoszące swoje kwalifikacje.

ŚRODKI NIEZBĘDNE NA REALIZACJĘ STRATEGII

Niezmiennie trudno jest określić wielkość niezbędnych środków na realizację celów niniejszej strategii. Biorąc pod uwagę ogromne potrzeby gminy w zakresie wyposażenia w podstawową infrastrukturę techniczną i społeczną, zapotrzebowanie na realizację najważniejszych projektów inwestycyjnych szacowane jest na około **53 mln zł**, z tego około 10,5 mln potrzebnych jest na budowę kanalizacji i oczyszczalni ścieków oraz 4,2 mln na rozwój kapitału ludzkiego.

Do tego dochodzi realizacja projektów niezwiązanych bezpośrednio z inwestycjami, ale ważnych z punktu widzenia rozwoju zasobów ludzkich czy też budowania kapitału społecznego w gminie. Określenie zapotrzebowania finansowego na tego rodzaju projekty nie jest jednak możliwe, choćby z tego względu, że obecnie nie do końca wiadomo, kto i w jakim zakresie mógłby realizować projekty o charakterze nieinwestycyjnym na terenie gminy. Można natomiast wstępnie oszacować, jakiego rzędu środki będą dostępne dla gminy na realizację tego typu projektów. Ocenia się, że w latach 2007-2013 na obszary wiejskie Lubelszczyzny trafi około **1 100 mln zł** na projekty nieinwestycyjne. Oznacza to, że średnio na mieszkańca wsi przypadnie około **950 zł**. Zakładając, że skuteczność gminy w pozyskiwaniu środków nie będzie mniejsza niż innych gmin wiejskich w województwie, gmina Tucza w latach 2007-2015 może liczyć na środki rzędu **3,5 mln zł**. Fundusze te będą mogły być przeznaczone na projekty związane z działaniami rozwojowymi w zakresie poprawy jakości kapitału ludzkiego i społecznego.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII

Głównymi źródłami finansowania strategii będą:

- budżet gminy
- zewnętrzne środki publiczne (dostępne przede wszystkim w ramach programów finansowanych z Unii Europejskiej),
- środki z sektora prywatnego (np. w ramach projektów partnerstwa publiczno-prywatnego).

Możliwości finansowania strategii z budżetu gminy są dosyć ograniczone. Z przeprowadzonych analiz wynika, że gmina rocznie przeznaczają średnio około 10,7% budżetu na zadania inwestycyjne. Przy obecnym budżecie gminy kształtującym się na poziomie około 6 mln, są to więc środki rzędu **642 tys. złotych**. Zakładając, że dochody budżetu gminy w ciągu najbliższych lat będą rosły średnio o 10% i utrzyma się poziom wydatków inwestycyjnych gminy 10% rocznie, szacuje się, że gmina w latach 2007-2015 może dysponować łącznie środkami inwestycyjnymi na poziomie około **9,5 mln zł**.

Tabela 3. Projekcja dochodów i wydatków inwestycyjnych gminy w okresie obowiązywania strategii (w mln zł)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	RAZEM
wydatki budżetu gminy	7,01	7,71	8,48	9,33	10,26	11,29	12,42	13,66	15,03	95,21
wydatki inwestycyjne	0,70	0,77	0,85	0,93	1,02	1,13	1,24	1,36	1,50	9,52

Dostępne środki inwestycyjne gminy powinny być wykorzystywane przede wszystkim na zapewnienie współfinansowania projektów realizowanych ze środków Unii Europejskiej.

Szacuje się, że w latach 2007-2015 na gminę wiejską w województwie lubelskim przypadnie średnio około **5 300 zł** na mieszkańca. Czyli teoretycznie gmina Tucznia i jej mieszkańcy będą mieli dostęp do środków rozwojowych na poziomie około **19,3 mln zł** (czyli rocznie około 2,1 mln zł). Biorąc pod uwagę obecnie obowiązujący poziom dofinansowania projektów unijnych (15%) oraz kształtujący się poziom środków inwestycyjnych gminy, należy przypuszczać, że w okresie obowiązywania strategii nie wystąpią większe problemy z zapewnieniem współfinansowania do projektów realizowanych ze środków unijnych.

Poniżej zaprezentowano najważniejsze źródła finansowania rozwoju gminy z funduszy unijnych, ze wskazaniem ilości środków, jakie mogą być skierowane na obszary wiejskie.

Tabela 4 : Najważniejsze źródła finansowania rozwoju samorządów gminnych

Lp.	Nazwa programu	Instytucja zarządzająca	Szacowana alokacja na województwo (w mln zł)*	Szacowana alokacja na obszary wiejskie (w mln zł)
1.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa / Urząd Marszałkowski	4 036	4 036 (100%)
2.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (RPO WL)	Urząd Marszałkowski	4 393	1 934 (44%)
3.	Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL)	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego / Urząd Marszałkowski	1 946	194,6 (10%)
4.	Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW)	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego / Urząd Marszałkowski	1 919	46 (2,4%)
5.	Program Partnerstwa i Sąsiedztwa 'Polska – Białoruś - Ukraina'	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	74	15 (20%)
RAZEM			12 368	6 226 (50%) 5 300 zł/ per capita

* Alokacje przeliczono na złote po kursie 3,8 zł/ euro

Oprócz funduszy unijnych, będą również istniały inne możliwości finansowania rozwoju gminy, w tym między innymi środki w ramach:

- Mechanizmów Finansowych (Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego),
- Ekofunduszu,
- Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich,
- Szwajcarskiego Instrumentu Finansowego,
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska,
- Banku Gospodarstwa Krajowego (Fundusz Poręczeń Unijnych, Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych, itd.),
- inne.

6. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY REALIZACJI STRATEGII

System monitorowania jest ważnym elementem w procesie wdrażania strategii. Dane z monitoringu służą do oceny skuteczności realizowanych działań i pozwalają na bardziej efektywne wydatkowanie środków publicznych.

Zakłada się, że instytucją odpowiedzialną za monitorowanie strategii będzie Urząd Gminy w Tucznej. Ocena postępów we wdrażaniu strategii będzie dokonywana w cyklu dwu letnim i będzie oparta o zestaw bazowych wskaźników. Poniżej zaprezentowano wybrane rodzaje wskaźników, dostosowując ich charakter do rodzaju monitorowanego celu.

Nazwa celu	Rodzaj wskaźnika
CS 1: Aktywizacja lokalnej gospodarki	- Liczba podmiotów zewnętrznych, które zainwestowały na terenie gminy - Liczba nowoutworzonych przedsiębiorstw - Poziom dochodów własnych gminy
CS 2: Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność gminy	- Udział dróg o nawierzchni twardej (twardej ulepszonej) w długości dróg ogółem - Długość dróg - Powierzchnia terenów inwestycyjnych
CS 3: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	- Liczba organizacji pozarządowych - Struktura wykształcenia mieszkańców

Nazwa celu	Rodzaj wskaźnika
CO 1.1 Poprawa dochodowości gospodarstw rolnych	- Średnia wielkość gospodarstwa rolnego - Udział kierujących gospodarstwem z wykształceniem wyższym/po kursie rolniczym/ w ilości kierujących gospodarstwami ogółem - Średni dochód z hektara przeliczeniowego - Ilość grup producenckich - Ilość instytucji otoczenia rolnictwa - Ilość/ średnia wielkość/suma dopłat rolnych - Udział gospodarstw prowadzących działalność pozarolniczą w ilości gospodarstw ogółem - Ilość gospodarstw certyfikowanych w ilości gospodarstw ogółem - Powierzchnia obszarów zalesionych
CO 1.2 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i turystyki	- Liczba gospodarstw agroturystycznych - Liczba obiektów gastronomicznych wzdłuż dróg tranzytowych - Długość szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych - Liczba turystów, w tym zagranicznych - Liczba miejsc noclegowych
CO 2.1 Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy	- Nakłady na utrzymanie dróg - Nakłady inwestycyjne na remont i budowę dróg - Długość sieci szerokopasmowej - Liczba mieszkań wyposażonych w komputery osobiste z dostępem do Internetu - Liczba ogólnodostępnych komputerów z dostępem do Internetu

CO 2.2 Ochrona i zapobieganie degradacji środowiska naturalnego	• Liczba mieszkań wyposażonych w niezbędną infrastrukturę sanitarno-ciepłowniczą w liczbie mieszkań ogółem (np. wodociąg, kanalizacja, CO, gaz sieciowy) • Długość czynnej sieci kanalizacyjnej • Połączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania • Ilość ścieków odprowadzonych w dam3 • Ścieki oczyszczone w dam3 • Ilość odpadów komunalnych • Powierzchnia składowania odpadów • Ilość dzikich wysypisk odpadów • Ilość mieszkań wyposażonych w szamba bezodpływowe w ilości mieszkań ogółem • Ilość odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów ogółem • Ilość odpadów poddanych utylizacji w ilości odpadów ogółem
CO 3.1 Wykorzystanie kapitału społecznego w gminie	• Średnia punktacja z testów szóstoklasistów • Średnia punktacja z testów gimnazjalnych • Liczba zajęć pozalekcyjnych organizowanych przez szkoły oraz procent uczniów korzystających z zajęć pozalekcyjnych w liczbie uczniów ogółem • Udział uczniów uczestniczących w konkursach i olimpiadach przedmiotowych w liczbie uczniów ogółem • Udział dzieci w wieku 3-6 lat w ogóle dzieci w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych • Liczba uczniów przypadających na 1 komputer dostępny w szkole, w tym komputer z dostępem do Internetu
CO 3.2 Sprawna administracja	• Liczba porozumień pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego • Liczba współpracujących organizacji pozarządowych • Liczba odwołań od decyzji administracyjnych • Liczba certyfikatów i wyróżnień • Liczba pracowników administracji uczestniczącej w szkoleniach • Liczba projektów finansowanych z funduszy strukturalnych i inicjatyw europejskich • Liczba odwiedzających stronę internetową • Liczba spraw załatwianych drogą elektroniczną • Liczba pobranych dokumentów ze strony www/internetowej

Większość danych dotyczących zaproponowanych powyżej wskaźników dostępnych jest w ramach oficjalnej statystyki i będzie pozyskiwana z Banku Danych Regionalnych. Wskaźniki te w większości zostały wykorzystane w części diagnostycznej, przy opisie sytuacji społeczno-gospodarczej gminy.

ZAŁĄCZNIK 1. PODSUMOWANIE REZULTATÓW PROCESU KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Konsultacje społeczne były ważnym etapem prac nad strategią. Ich głównym celem było zapoznanie władz i społeczności lokalnej z procesem aktualizacji strategii oraz zebranie opinii i uwag od mieszkańców na temat przyszłego rozwoju gminy. W trakcie konsultacji zorganizowano spotkanie robocze, w którym wzięło udział około 90 osób. Głównymi uczestnikami spotkania byli przedstawiciele władz gminy (wójt, radni, pracownicy administracji) oraz wybrani reprezentanci społeczności lokalnej (sołtysi, przedsiębiorcy, nauczyciele, koła gospodyń wiejskich, itd.).

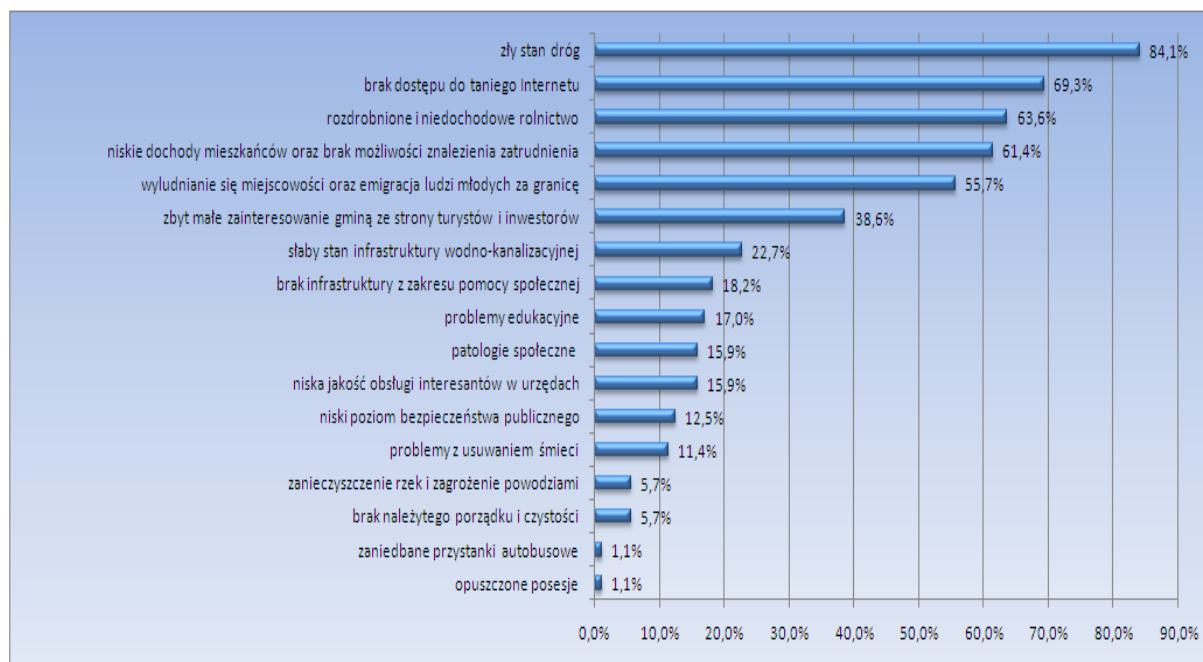
W trakcie spotkania uczestnicy mogli zapoznać się z aktualną sytuacją społeczno-gospodarczą w gminie oraz poznać główne instrumenty finansowania rozwoju gminy w latach 2007-2013. Uczestnicy zostali również poproszeni o wypełnienie ankiety identyfikującej główne potrzeby i szanse rozwoju gminy. Ankieta składała się z pięciu pytań odnoszących się do takich zagadnień jak:

- identyfikacja pięciu głównych problemów rozwojowych gminy,
- propozycja pięciu najważniejszych inwestycji w gminie,
- wskazanie trzech najważniejszych działań nieinwestycyjnych w gminie,
- podanie trzech najważniejszych walorów gminy (wyróżniających ją na tle innych,
- zaproponowanie strategicznych kierunków rozwoju gminy.

Podczas konsultacji społecznych zaprezentowano również wstępną listę projektów inwestycyjnych, ujętych w Wieloletnim Planie Inwestycyjnych na lata 2008-2010. Zgłoszone w trakcie spotkania uwagi i opinie zostały w dużym stopniu uwzględnione w końcowej wersji strategii.

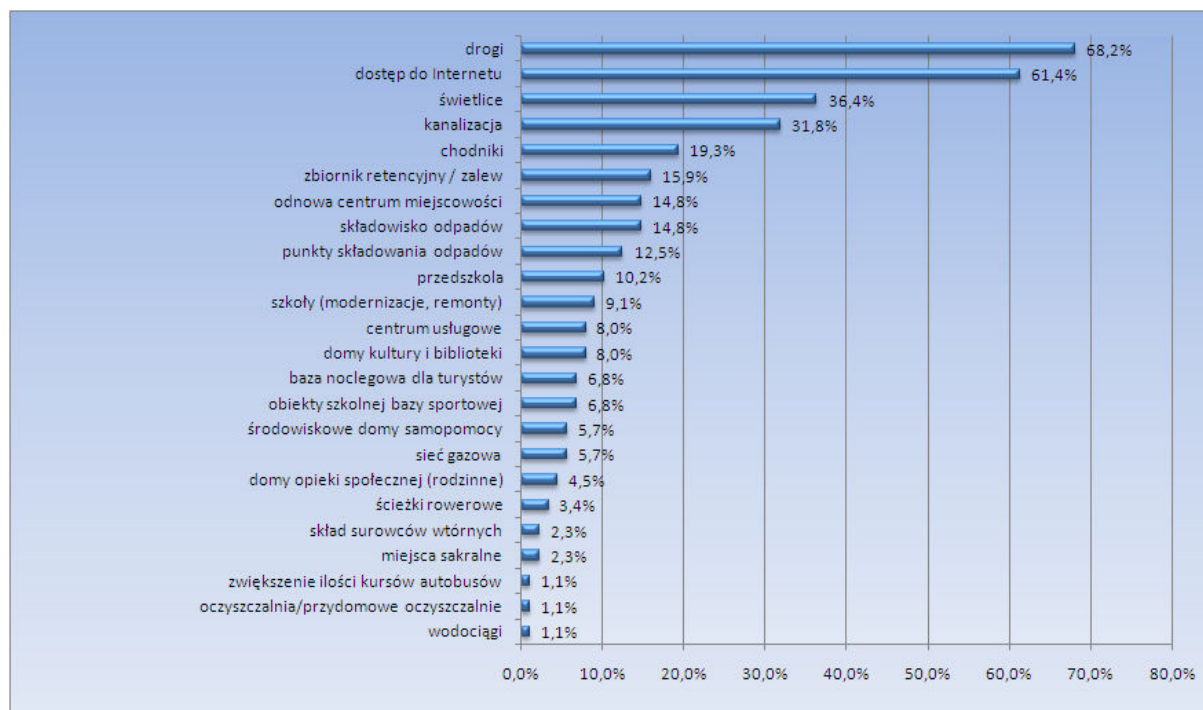
Spośród katalogu głównych barier rozwojowych gminy, uczestnicy konsultacji za najważniejsze uznali: zły stan infrastruktury drogowej, brak dostępu do taniego Internetu, rozdrobnione i niedochodowe rolnictwo oraz niskie dochody mieszkańców. Za równie ważne bariery uznano masową emigrację młodych ludzi za granicę oraz zbyt małe zainteresowanie gminą ze strony inwestorów i turystów. Rozkład wszystkich odpowiedzi przedstawia wykres nr 23.

Wykres 23. Główne bariery rozwoju gminy

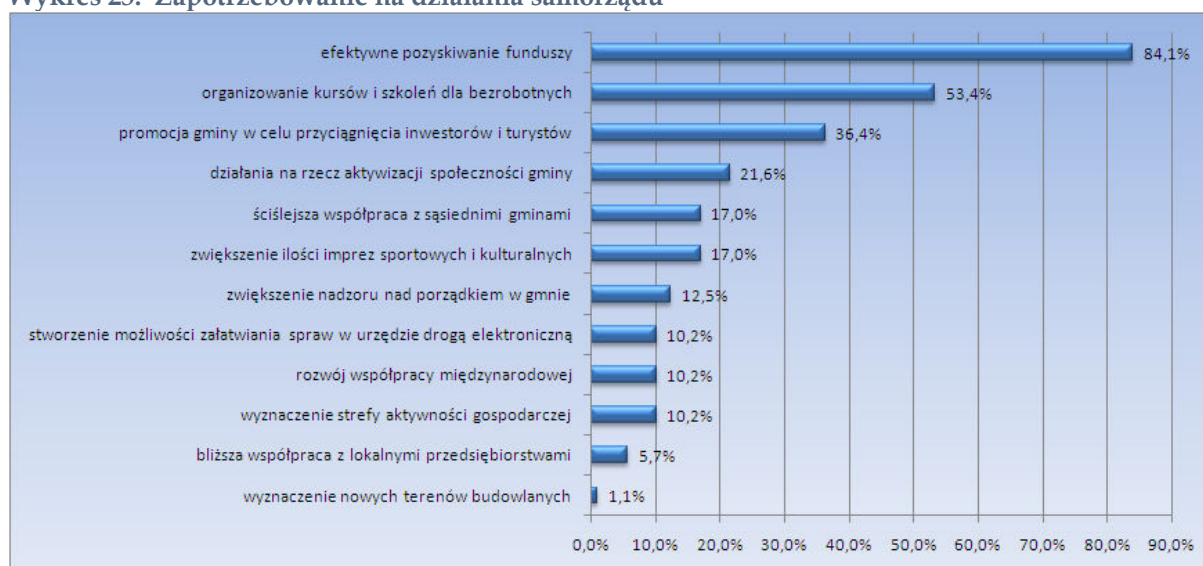

Z wskazanych problemów wynikają propozycje ich rozwiązania. Wśród inwestycji, które samorząd gminny powinien zrealizować w pierwszej kolejności wymieniano poprawę jakości sieci drogowej oraz dostępu do internetu. Należy również zwrócić uwagę na zapotrzebowanie mieszkańców na świetlice wiejskie oraz dostęp do kanalizacji. Udzielone odpowiedzi ilustruje wykres 24.

Wykres 24. Zapotrzebowanie na gminne inwestycje

Wykres 25. Zapotrzebowanie na działania samorządu

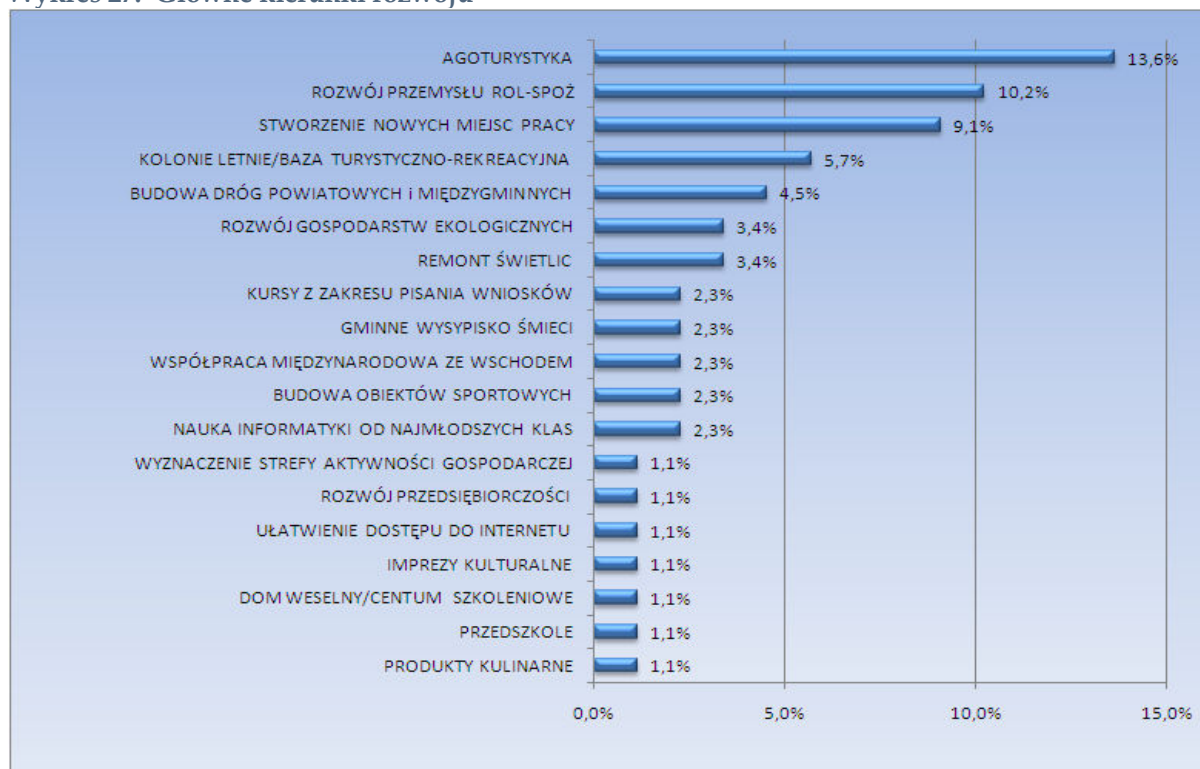
Wśród innych działań koniecznych dla przyśpieszenia rozwoju gminy na pierwsze miejsce wysunęło się pozyskiwanie środków unijnych. Jedną z najważniejszych potrzeb mieszkańców jest organizacja kursów i szkoleń dla bezrobotnych. Ważna dla

mieszkańców jest również promocja gminy, której efektem ma być przyciągnięcie inwestorów i turystów. Jest to o tyle ważne, że wśród kierunków rozwoju gminy wymieniane jest rozwijanie turystyki (w tym agroturystyki). Mieszkańcy wskazują również na konieczność podjęcia działań zmierzających do zaktywizowania społeczności lokalnej. Różne wymiary współpracy (międzynarodowa, z sąsiednimi gminami, z lokalnymi przedsiębiorstwami) nie zostały uznane za priorytet (wykres 25).

Wykres 26. Główne walory gminy

Wykres 27. Główne kierunki rozwoju

Respondenci zostali zapytani również o kierunki, w jakich ich zdaniem powinna się rozwijać gmina. Z odpowiedzi wynika, że pożądanymi kierunkami jest rozwijanie turystyki, w tym agroturystyki, sektora przetwórstwa owocowo-warzywnego, bazującego na lokalnych surowcach oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Podkreślano również konieczność uzupełniania infrastruktury drogowej i rozwoju rolnictwa ekologicznego. Wyniki ankiet, opracowane w formie graficznej i zaprezentowane powyżej, posłużyły jako jedno z ważnych kryteriów przy wyborze strategicznych kierunków rozwoju gminy.

ZAŁĄCZNIK 2: WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY NA LATA 2008-2010

Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI) stanowi integralną część systemu wdrażania strategii gminy. Zawiera wykaz najważniejszych zadań inwestycyjnych gminy, które będą realizowane w pierwszym okresie obowiązywania strategii, tj. w latach 2008-2010. Zadania te wynikają z celów operacyjnych strategii i ich wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia określonych wskaźników przyjętych w systemie monitorowania strategii.

Przy wyborze zadań inwestycyjnych kierowano się następującymi kryteriami:

- wpływ realizacji danego zadania na cele strategii (głównie operacyjne),
- efektywność ekonomiczna zadania (powiązana z wpływem danej inwestycji na rozwój lokalnej gospodarki i rynku pracy),
- wielkość projektu (powyżej 100 tys. zł),
- efekt ekologiczny (wyeliminowanie bądź ograniczenie zagrożeń dla środowiska naturalnego),
- wyniki badań ankietowych społeczności lokalnej,
- zdolność gminy do zapewnienia współfinansowania na wybrane do realizacji zadania,
- możliwość współfinansowania inwestycji ze źródeł zewnętrznych.

Z uwagi na fakt, że na obecnym etapie prac trudno przewidzieć poziom i zakres dofinansowania poszczególnych zadań ze źródeł zewnętrznych, niniejszy wykaz zadań ma charakter wyłącznie indykatywny. Zakłada się, że zadania te będą dodatkowo zatwierdzone przez Radę Gminy w trybie przewidzianym dla podejmowania tego rodzaju decyzji.

Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2008-2010/13

Nazwa Zadania		Szacunkowa wartość kosztorysowa (w tys. zł)	Planowana wielkość nakładów w poszczególnych latach (w tys. zł)			Źródła finansowania		Nakłady do poniesienia w latach 2011-2015	Podmiot realizujący	Źródło finansowania
			2008	2009	2010	budżet gminy	dotacje zewnętrzne			
Cel strategiczny 1: Aktywizacja lokalnej gospodarki										
1	Budowa stancji leśnej w miejscowości Leniuszki wraz z towarzyszącą infrastrukturą ścieżek rowerowych ⁸	300,00	0,00	300,00	0,00	45,00	255,00	0,00	Urząd Gminy Tuczna	PROW / RPO WL
2	Droga gminna nr 101192 w Tuczniej	400,00	0,00	400,00	0,00	60,00	340,00	0,00	Urząd Gminy Tuczna	RPO WL
3	Budowa drogi gminnej w miejscowości Tuczna (Zaogródzie) Nr. 101149 o dł. 2,1 km.	3 570,00	1 190,00	1 190,00	1 190,00	535,5	3 034,5		Urząd Gminy Tuczna	RPO WL
4	Budowa drogi gminnej w miejscowości Tuczna (obok Ośrodka Zdrowia) Nr. 101148 o dł. 2,1 km.	3 570,00	0,00	0,00	0,00	535,5	3 034,5	3 570,00	Urząd Gminy Tuczna	RPO WL
5	Budowa drogi gminnej Tuczna - Choroszczyńska Nr. 101175 o dł. 2,2 km.	3 740,00	0,00	0,00	0,00	561,00	3 179,00	3 740,00	Urząd Gminy Tuczna	RPO WL
6	Budowa drogi gminnej Wiski - Mazanówka nr. 101138 o dł. 3 km.	5 100,00	0,00	1 275,00	1 275,00	765,00	4 335,00	2 550,00	Urząd Gminy Tuczna	RPO WL
7	Budowa drogi gminnej Władysławów - POM – Międzyłes – Kol. Wólka Zabłocka o dł. 7 km. Nr. 101153 i 101152	11 900,00	0,00	1 700,00	1 700,00	1 785,00	10 115,00	8 500,00	Urząd Gminy Tuczna	RPO WL

⁸ Dla projektów nr 1, 2, 3 zasadnym byłoby opracowanie wspólnego projektu i złożenie go do współfinansowania z Regionalnego Programu Operacyjnego (Działanie 7.2. Promocja kultury i turystyki) lub Programu Współpracy Transgranicznej Polska - Białoruś-Ukraina (Działanie 1.2. Rozwój turystyki).

8	Budowa drogi gminnej 100977 Bokinka Król. - Dąbrowica M. o dł 1,5 km	2 550,00	0,00	425,00	0,00	382,5	2 167,5	2 125,00	Urząd Gminy Tuczn	RPO WL
9.	Budowa drogi gminnej nr 101177 Dąbrowica Duża-Bokinka Królewska o dł. 3,00km	5 100,00	0,00	0,00	2 040,00	765,00	4 335,00	3 060,00	Urząd Gminy Tuczn	RPO WL
10	Adaptacja i przystosowanie budynku poszkolnego w Bokince Królewskiej na cele turystyczne	500,00	0,00	250,00	250,00	75,00	425,00	0,00	Urząd Gminy Tuczn	PROW / RPO WL
11	Remont budynku poszkolnego w Matiaszówce - dostosowanie aranżacji wnętrza nawiązującego do korzeni kultury prawosławia i katolicyzmu	300,00	0,00	0,00	300,00	75,00	225,00	0,00	Urząd Gminy Tuczn	PROW / RPO WL
12	Informatyzacja gminy (Internet radiowy)	500,00	0,00	250,00	250,00	75,00	425,00	0,00	Urząd Gminy Tuczn	RPO WL
13.	Budowa drogi gminnej na tzw. "Sawińcu" nr 101137 dł. 1,5 km	2 550,00	0,00	0,00	0,00	382,50	2 167,50	2 550,00	Urząd Gminy Tuczn	RPO WL
14.	Budowa drogi gminnej w m-ci Bokinka Pańska tz. "Przecinek" nr 101163 – dł 0,8km	1 360,00	0,00	0,00	0,00	204,00	1 156,00	1 360,00	Urząd Gminy Tuczn	RPO WL
15.	Budowa drogi gminnej Żuki-Kalichowszczyzna nr 101140 – dł 3km	5 100,00	0,00	0,00	0,00	765,00	4 335,00	5 100,00	Urząd Gminy Tuczn	RPO WL
16.	Budowa drogi gminnej nr 101143 przez miejscowość Mazanówka o dł. 1,0km	1 700,00	0,00	0,00	0,00	255,00	1 445,00	1 700,00	Urząd Gminy Tuczn	RPO WL
17.	Budowa drogi gminnej nr 101147 w miejscowości Ogrodniki w stronę Pana Domańskiego – dł. 0,8km	1 360,00	0,00	0,00	0,00	204,00	1 156,00	1 360,00	Urząd Gminy Tuczn	RPO WL

18.	Budowa drogi gminnej nr 101142 w miejscowości Ogrodniki w stronę Pana Falkiewicza – dł. 0,3km	510,00	0,00	0,00	0,00	0,00	76,50	433,50	510,00	Urząd Gminy Tuczna	RPO WL
19.	Budowa drogi gminnej nr. 101144 Bokinka Pańska – Wiski (obok Pana Sposoba) – dł – 4,0km	6 800,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 020,00	5 780,00	6 800,00	Urząd Gminy Tuczna	RPO WL
20.	Budowa drogi gminnej nr 101156 Rozbitówka-Wółka Zabłocka – dł. 3km	5 100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	765,00	4 335,00	5 100,00	Urząd Gminy Tuczna	RPO WL
21.	Budowa drogi gminnej nr 101179 w miejscowości Bokinka Królewska – Dąbrowica Mała o dł.1,5km	2 550,00	0,00	0,00	0,00	0,00	382,50	2 167,50	2 550,00	Urząd Gminy Tuczna	RPO WL
RAZEM (1)		64 560,00	1 190,00	5 790,00	7 005,00	9 714,00	54 846,00	50 575,00			
Cel strategiczny 2: Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność gminy											
22	Gminna oczyszczalnia ścieków w Tucznej	5 494,54	0,00	2 747,27	2 747,27	824,18	4 670,36	0,00	Urząd Gminy Tuczna	PROW	
23	Budowa kanalizacji w Tucznej i Dąbrowicy Dużej	2 795,74	0,00	1 397,87	1 397,87	698,94	2 096,80	0,00	Urząd Gminy Tuczna	PROW	
24	Budowa 300 przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy	2 250,00	0,00	1 125,00	1 125,00	562,50	1 687,50	0,00	Urząd Gminy Tuczna	PROW	
25	Rewitalizacja centrum miejscowości Tuczna	500,00	0,00	500,00	0,00	125,00	375,00	0,00	Urząd Gminy Tuczna	PROW	
26	Utworzenie ścieżki rowerowej łączącej miejscowości Rozbitówka-Wółka Zabłocka-Leniuszki-Choroszczyńska.	100,00	0,00	0,00	100,00	25,00	75,00	0,00	Urząd Gminy Tuczna	PROW – Os.IV Leader	

RAZEM (2)		11 140,28	0,00	5 770,14	5 370,14	2 235,62	8 904,66	0,00	
Cel strategiczny 3: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego									
27	Utworzenie Przedszkola – adaptacja pomieszczeń ZSG w Tucznaj	300,00	0,00	0,00	300,00	4,50	295,50	0,00	Urząd Gminy Tucznaj PO KL ⁹
28	Budowa ciągu rekreacyjno-sportowego przy ZSG w Tucznaj	500,00	0,00	250,00	250,00	125,00	375,00	0,00	Urząd Gminy Tucznaj PROW / RPO WL
29	Odnowa kościoła, parkanu oraz budowa targowiska gminnego	300,00	0,00	300,00	0,00	75,00	225,00	0,00	Urząd Gminy Tucznaj PROW
30	Remont budynków poszkolnych w miejscowościach: Mazanówka, Żuki, Wiski	1 500,00	0,00	750,00	750,00	1 500,00	0,00	0,00	Urząd Gminy Tucznaj brak możliwości dofinansowania ze środków UE
31	Remont budynku w Choroszczynie z przeznaczeniem na remizo-świetlicę	150,00	0,00	150,00	0,00	22,50	127,50	0,00	Urząd Gminy Tucznaj PROW / RPO WL
32	Modernizacja Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Tucznaj	300,00	0,00	0,00	300,00	90,00	210,00	0,00	NZOZ RPO WL ¹⁰

⁹ Zadanie inwestycyjne nr 9 będzie mogło być zrealizowane z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w wysokości nieprzekraczającej 10% wartości projektu (na zasadzie finansowania krzyżowego).

¹⁰ Dotacja możliwa z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na cele inwestycyjne dla przedsiębiorców przy współfinansowaniu na poziomie 70% wartości dotacji zewnętrznej.

33	Modernizacja budynku Urzędu Gminy w Tucznaj	300,00	0,00	0,00	300,00	300,00	300,00	0,00	0,00	Urząd Gminy Tucznaj	brak możliwości dofinansowania ze środków UE
34	Stworzenie gminnego centrum oświaty w budynku Szkoły Podstawowej w Międzylesiu	500,00	0,00	250,00	250,00	75,00	425,00	0,00	0,00	Urząd Gminy Tucznaj	PROW RPO WL
35	Modernizacja centralnego ogrzewania w Zespole Szkół Gimnazjum w Tucznaj	400,00	0,00	200,00	200,00	60,00	340,00	0,00	0,00	Urząd Gminy Tucznaj	RPO WL
RAZEM (3)		4 250,00	0,00	1 900,00	2 350,00	2 252,00	1 998,00	0,00			
RAZEM (1+2+3)		79 950,28	1 190,00	13 460,14	14 725,14	14 201,62	65 748,66	50 575,00			

Wyjaśnienie skrótów:

RPO WL – Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego

PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

PO KL – Program Operacyjny Kapitał Ludzki